

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

En skånsk textilarbeterska

VAD HEJDAR HENNE?

Den friska maningen,

som nu går ut över världen:

KVINNOR

för fred och frihet

samlas vi alla på

Kvinnodagen!

1933

morgonbris

Mars

Pris 25 öre

N:r 3 + Årgång 29

DETTA ÄR VÅR TIDNING!

demonstrera kvinnorna i det i dagarna så livligt uppmärksammade Billesholm. Densamma parollen ämna skånskorerna under den förestående internationella, socialistiska kvinnodagen och jubileumsveckan låta ljuda med kraft över hela provinsen i det bestämda syftet:

MORGONBRIS ÅT SKÅNE!

Hur skall en tidning bli känd, få läsare och nå upplaga? Se där frågor, som alltid inom pressen stått på dagordningen.

Vår Morgonbris, socialdemokratiska kvinnoförbundets egen tidning, är på god väg att nå en spridning, som man inte vågat hoppas på. Men så har också förbundet förstått att skapa uppmärksamhet omkring den. Det började i föl med den stora utställningen — Avrustning folket krav. — Det var en storstilad utställning som i siffror visade, vad de olika länderna offra på kriget. Pressen i huvudstaden kommenterade utställningen såsom mycket instruktiv och agitatorisk.

På rätt väg äro initiativtagarna till de sociala utställningar som förbundet och Morgonbris gått in för. Med den stora utställningen "Tandvård åt alla" invigde Morgonbris sina nya lokaler.

Den senaste utställning förbundet satt i gång med är fruktpropagandan. Denna är ett effektivt sätt att rikta riksdagsfarbrödernas uppmärksamhet på det förslag till nya tullar som kommit fram och som gäller frukt och grönsaker. Morgonbris och vårt förbund äro inne på rätt väg och vi hoppas att all den sakkunskap, som här har lagts fram under

pågående riksdagssejour, skall bära frukt den dag motionerna behandlas.
Smålands Folkblad.

Morgonbris står numera utan tvivel främst i raden av modernt upplagda publikationer i vårt land. Den har inte bara ett aktuellt och intressant innehåll, den framträder också i en teknisk utstyrsel, som man får gå till utlandspressen för att finna motsvarighet till.

Socialdemokratiska partiets informationsbyrå.

Senaste pressuttalanden om Morgonbris:
Den pigga, ultramodernt redigerade Morgonbris.
D. N.

Morgonbris har på ett år utvecklats från ett vanligt föreningsorgan till en efterfrågad och modern publikation, som vaken och orädd för fram tidens viktigaste sociala och politiska problem. Inte bara bland det socialdemokratiska partifolket läser man tidningen med intresse och glädje över att äga ett så ståtligt organ, utan även inom andra läger är tidningen aktad och beundrad, inte minst för sitt mod att taga upp nya idéer.
Ny Tid.

morgonbris

utkommer den 1:sta i varje månad.

TIDNING FÖR

Sveriges

socialdemokratiska kvinnoförbund.

REDAKTÖR och ANSVARIG

UTGIVARE: Kaj Andersson.

REDAKTION och EXPEDITION:

Västmannagat. 2 n. b., STOCKHOLM

Tel. 188 82 och 188 86. + POSTGIRO

N:r 50196.

PRENUMERATIONSPRIS: Helt år kr.

3:—; lösnnummer 25 öre. Prenumeration kan även ske på posten.

ANNONSPRIS:

Före och i text 50 öre per mm.
Efter text 40 " " "

Sista sidan:

1/1 sida kr. 450:—.

1/2 sida kr. 225:—.

Innersida kr. 390:—.

T ILLAGA SJÄLV ER
APELSINSAFT

N YTTIG OCH GOD
LÄSKEDRYCK

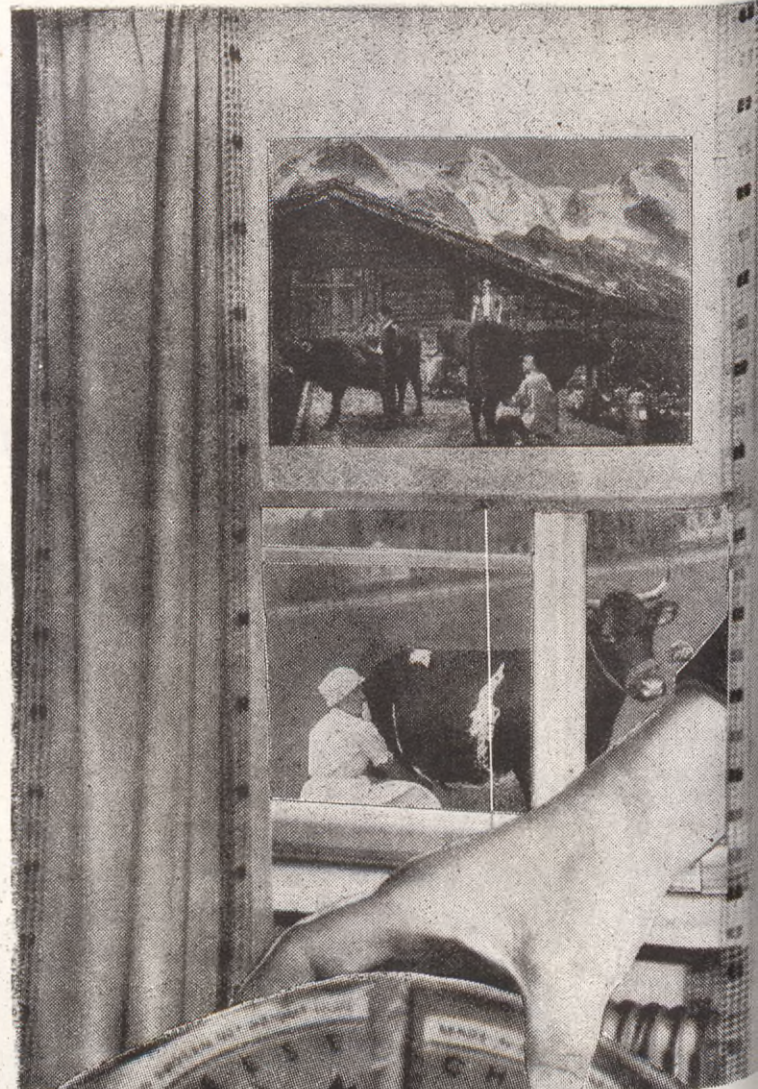
FACKFÖRENINGSS RÖRELSEN

REDAKTÖR:
SIGFRID HANSSON

Kostar pr år kronor 6: 15,
pr halvår... kronor 3: 15.
Prenumeration kan verk-
ställas genom postverket
eller direkt hos utgivaren
LANDSSEKRETARIATET
Barnhusgat. 18, Stockholm

DEN SVENSKA LANDSORGANISATIONENS VECKOTIDSKRIFT

HÖGANÄSKERAMIKEN är inte slut. Höganäsbolaget har visser-
ligen upphört med sin tillverkning, men låtit arbetare och
tjänstemän övertaga ugnar och verktyg och dessa fullfölja tradi-
tionerna som synes av denna bild, som framställer några prov
på ny Höganäskeramik från firman Andersson & Johansson.

Schweiz

är det ostens förlovade land?

Låt upp Edra ögon!

Sveriges bördiga bygder skänker Er marknads

FÖRNÄMSTA OST AV SCHWEIZER-TY

V I O L A

MJÖLKCENTRALEN

Lantmännens Mjölksäljningsförening u. s. v.

Gyllenhammars HAVRE-MUST

ÄR DET
BÄSTA
SOM FINNS

PROESSDORF

**gör pengarna
dryga -
köp i**

konsument

Vid Landskrona Husmodersskola

som är understödd av stat och kommun, börja kurser den **1 april** och **1 oktober**. Kortare och längre husmoders- och barnsköterskekurser. Billiga avgifter. Stipendier, 15-35 kr. pr månad. Begär prospekt.

Extra elever i matlagning, bakning m. m. mottagas när som helst under 1-3 mån. **STYRELSEN**

Damernas inre och yttre förnyring, ny hy och rynkornas försvinnande, borttagande av olustkänslan utan operation eller tröttande behandlingar uppnås vid användande av läkarevetenskapens senaste och uppseendeväckande

Mono-Hormon-preparatet

Dr. RICHARD WEISS
Fertilin

det mest effektiva medlet mot för tidigt Aldrande, osvikligt verksamt mot neurasteni, hysteri och klimatoriska störningar.

Fullkomligt oskadligt och fritt från biverkningar. Rekommenderas varmt av läkare- och apotekare.

Säljes endast å apotek i originalförpackningar. Pris Kr. 4,75 pr glas om 40 tabletter. Kr. 8,75 pr glas om 100 tabletter. Tillskriv general-representanten:

Hormo-Farma,
Postbox 1178, Stockholm 18.

HORMO-FARMA, Postbox 1178, Sthlm 18.
Var god sänd omgående mot postförskott
..... st. glas med tabletter.

Namn:
Adress:
Postadr.:

Vichyvatten
Sodavatten
Pommac
Citronil
Sockerdricka
Kobbel

Köop - MINERALVATTEN -
FABRIKEN THOR
TEL: 415 110 433611

Kontrollant
Bryggeri-Tekniska Laboratoriet
Ingenjör **C. G. Hammar.**

Morgonbris
mars 1933

SKÅNESLÄTTENS DOTTER

nu ett nummer bland många
i de jättestora fabrikerna.

Skånskorna fira ju- bileum under mars.

Därför upptar en stor del av
detta nummer skildringar av de
skånska kvinnornas särtyper och
insatser i svenskt samhällsliv.

360	A. B. Skånska Skånska
362	A. B. Skånska Skånska
364	A. B. Skånska Skånska
367	A. B. Skånska Skånska
368	A. B. Skånska Skånska
369	A. B. Skånska Skånska
370	A. B. Skånska Skånska
372	A. B. Skånska Skånska
373	A. B. Skånska Skånska
374	A. B. Skånska Skånska
375	A. B. Skånska Skånska
382	A. B. Skånska Skånska
383	A. B. Skånska Skånska
384	A. B. Skånska Skånska
385	A. B. Skånska Skånska
393	A. B. Skånska Skånska
396	A. B. Skånska Skånska
397	A. B. Skånska Skånska
398	A. B. Skånska Skånska
399	A. B. Skånska Skånska
400	A. B. Skånska Skånska

En typisk
Skåneslätt.
De flesta bilderna
i detta nummer äro
av foto G. Lundh.

PROLOG

Till den socialistiska kvinnodagen 1933 av Sigrid Gillner.

M

issnöjet talade hätskt och hest
i kyffe och stuga, i gränd och på gata
samlade kring sig stackare och slavar,
tiggare, trotsare och hädare.

Skaran tätnade, blev till ett tåg av tusenden
drog genom land och stad.
Med hatet som kedja
och hopplösheten som stjärna.
Skrämde sanningen med sin vildhet
skrämde visheten med sin fjättrade tanke,
MEN — skrämde i c k e makten med sitt tal om hämnd
och sina vilda rop om våld och död.
Rubbade icke de överlägsna ...

Nej, makten log och rikedomen hånade
de arma trälarna, som kunde tro
att k r a f t skulle stiga ur jämmer och förbittring,
och väldighet växa ur vetlös förtvivlan
och nödens förvirring.

Makten log och rikedomen hånade ...
De trygga skrattade ...

Men då!
Som solen stiger över kojornas tak en morgon
efter natt och nöd så hemsk, att morgon icke finns,
och som en kvinna efter fasans kval
mot ljuset sträcker smärtbefriad famnen
och hälsar livet med sitt barn upplyftat,
så kom och möttes utav fattiga och tyngda
den TANKE, som befriade.

Den tanke som förlöste och belyste
med morgons klarhet och med dagens ljus
eländets kyffen, hunger och förtvivlan,
armodets plåga och dess krökta ryggar
herrarnas upphov bredvid trälars vagga,
hela mänskolivets grymma delning
av härskare och slav
av lyx och trasor, av svält och överflöd.

Allt låg där utbrett inför tankens ljus,
och ord och l ä r a föddes av dess strålar.
Och snillet eld och trofast nit
utbredde l e v a n d e o r d e t.

Ögon sågo nya ting.
Öron hörde nya ord.
Som klubbslag föllo de mot rikedomens port.
Som dolkar stungo de den självbelåtna makt.
Som eldens flammor tände de
i slavars hjärtan hopp
i ädlingarnas hjärtan tro.
Och jämlikhet och broderskap
och frihet skrevo de
för världen uti livets, blodets röda skrift.

Sällsamma ord!
Sällsamma lära!
Blickarna höjdes.
Huvuden restes.
Lemmar sig löste.
Händer sig lyfte
icke till slag men till löfte och verk:
För kampen med ljuset!
Till kampen för rätten!
Rätten till samling och stämma
för arbetets plågade folk!

Så strid stod för s a m l i n g e n.
Strid stod för s t ä m m a,
lika för fattig och rik
för olärd och lärd
för kvinna och man.
Fängelset hotade, öppnades, slötos.
Bojor bands om den,
som samla ville, och förkunna!
Väldet kom, skingrade och pinade,
tog mannen från verkstad och bok
från kvinna och barn och hem.

Men samlingen segrade!
Årtiondens möda skrev på historiens blad
en rätt, en helig och mänsklig.
Borgar där byggdes i stad och på landsbygd
åt tanken och talet det fria,
åt rätten att hävda sitt medborgarskap
i arbetarens fosterland.

Så togo vi arvet av fäder,
kvinnor lika som män.
Så buro vi glömda av världen
kampens möda och offer,
allt för den tro och den lära
som ljuset, livet oss lärde.

Nu äga vi rätten till samling.
Nu äga vi stämma i världen.
Men — än går fattigdoms mara,
än otrygghets ångest omkring oss,
än slår den vår krets och vår granne,
vårt folk och vår släkt i förnedring.

Än kämpa för rätten till samling
till blods våra bröder i världen.
Än lever bland strävande skaror
nidskhet från kyffenas fejder.
Ännu river den ena honan
den andras ögon, stjäl den andras smycken.
Ännu bor avundens hydra
bland människor i orubbat näste.

Än sveklös möda och trohet
det tarvas att vrånghet betvinga
att enhet med kärlek uppbygga!
Vi tro dock, att ljuset omsider
skall lysa bort natt och ondska.

Vi tro, att när l j u s e t vi funno
ur trældomens mörker och stängsel.
Vi tro, att när s a m l i n g vi vunno,
då nå vi o c k h a n d l i n g e n s höjder.

Vi vilja där bygga:
Med järn och med trä
med jordens virke det bästa
i färger och former sköna
M ä n n i s k a n s b o n i n g.

Vi vilja skapa:
Med sol och med luft
med föda som livet befrämjar
med kunskap som döden förmildrar
och sinnet upplyfter till vishet
M ä n n i s k a n s h ä l s a.

Vi vilja vårda:
Hem, som vänligt väntar,
när skymning varslar om kvällen.
Som vårvinds andning mot kinden,
som stjärna för mödans vandring
M ä n n i s k a n s g l ä d j e.

Vi vilja tro:
Att kvinnoskötan skall föda
en släkt, som kan bära livet,
bära dess tyngd och möda,
bära dess mål och ansvar,
dess sköna, härliga gåva
i kloka, starka händer.
Leva den broderskapslängtan.
Bygga det frihetens rike.
Njuta den jämlikhets ära,
Vårt hjärta kallar — VÅR LÄRA!

En riksdagskvinnas dag OLIVIA NORDGREN BERÄTTAR

Scenen är riksdagen klockan 5 på lördagseftermiddagen. Glad och strålände kommer fru Olivia Nordgren — Skånes vackra och populära riksdagskvinna — ner för trapporna efter en dust med kommunisterna i pensionsfrågan. Fru Nordgren står just i begrepp att resa ner till Svedala för att hålla föredrag men middag skall hon ändå ha och under denna lyckas vi utvinna en angenäm pratstund.

— Hur tillbringar Ni er dag i egenskap av riksdagskvinna? är vår första fråga.

— Jo, svarar fru Nordgren, sin dag får man organisera efter riksdagens plena och utskottssammanträden. Riksdagsstryck och tidningar ta vid redan vid min havregröt på morgonen — jag dricker nämligen aldrig kaffe. Sen tar jag en timmes promenad och fortsätter så läsningen i riksdagsbiblioteket, så framt inte det är något sammanträde eller plenum. Sammanträdena börja vanligen 11, men vara olika länge olika dar. Ibland kan de dra ut till klockan tre på eftermiddagen. Jag är visserligen endast suppleant i andra lagutskottet men suppleanterna måste följa frågorna så att de vid behov kan inträda. Det är förresten ett mycket trevligt utskott som jag har kommit in i. Där behandlas många sociala frågor av stort intresse, såsom nedsättning av värnplikten, Pétreuska steriliseringsförslaget, pensionsfrågor.

— Hur mycket tryck måste man läsa?

— Ja, säger fru Nordgren och skrattar, första året läste jag allt och förstörde nästan mitt minne på kuppen. Så kom Fabian Månsson och sade åt mig: "Vad tar det åt dig egentligen? Du som såg så frisk ut när du kom, nu ser du ju alldeles förstörd ut." — "Jag läser", svarade jag. "Men det är ju vanvett att läsa allt", sade han. Så fick jag en lektion av Fabian i konsten att läsa riksdagsstryck och hädanefter läser jag ungefär följande: Först börjar jag med att läsa statsverkspropositionen mycket noga. Sen sorterar jag de olika motionerna. Först läser jag naturligtvis partiets egna motioner. Sen studerar jag motioner från andra partier som kan vara av intresse.

I år påkallade givitvis arvskattepropositionen, förslagen om beredskapsarbeten och arbetslöshetsförsäkring ett starkt studieintresse. Riksdagsprotokollen vill man också gärna läsa men det är ju omöjligt att hinna allt. Utom mitt riksdagsarbete har jag föredrag och föreläsningar. Jag skulle nog tycka om att ha mindre föredrag, för ibland kan det hända att man tack vare dem måste vara borta från viktiga utskottssammanträden.

Så blev t. ex. beklagligt nog fallet med behandlingen av steriliseringsfrågan. Jag var erbjuden att sitta på föredragningen av den i utskottet men kunde ej av sagda skäl binda mig. Det är jag mycket ledsen över, då det är en fråga som ligger mig mycket om hjärtat och där det skulle varit värdefullt att ha en kvinna med. Socialdemokratiska kvinnoförbundets framställning är emellertid mycket lyckligt formulerad. Men för att fortsätta om min dag. Någon gång går jag på en teater eller bio men det är inte ofta. Man orkar allt mindre. För den som skall och gärna vill sätta sig in i allt ordentligt är riksdagsarbetet minsann ej någon sinekur. Framåt våren blir det även ofta nattplena.

Sedan skriver de från när och fjärran och påpekar olika saker som de tycker borde behandlas. Den fråga som är mest på tapeten är den nuvarande lagen om utomäktenskapliga barn. De bedragna hustrurna skriver och klagar över att lagen är orättvis. Ofta blir deras män beskyllda för att vara fäder till barn utan att vara det, bara för att de är i den ställningen att de kan betala ett barnuppfostringsbidrag. Gentemot detta svarar jag, säger fru N., att så helt oskyldig är väl mannen i fråga i alla fall inte, för även om han inte är far just till det ifrågakvarande barnet så har han väl i alla fall haft några förbindelser med den kvinnan. Vidare klagar man över orättvisa skatter och över de höjda spritpriserna.

— Vi skulle gärna vilja höra något om moderskapshjälpen?

Ja, den tänkte jag skriva något längre om för att visa med praktiska exempel för vilka inkomsttagare och på vilka platser den trätt i kraft. Men jag kan nämna i korthet vad den innebär.

— Moderskapshjälpen utbetalas av centralsjukkassorna. För att bli delaktig i den statsunderstödda sjukförsäkringsverksamheten måste man vara medlem i såväl lokal- som centralsjukkassa. På platser där inga lokalkassor finns kan medlem vara direkt ansluten till centralsjukkassa.

Varje kvinna som före barnsbörd tillhört sjukkassan i minst 270 dagar erhåller ekonomisk hjälp vid sitt barns födelse. Moderskapshjälpen avser ersättning för barnmorska eller förlossningsvård å allmän sjuksal samt moderskapspenning utgörande samma belopp som sjukförsäkringen gällt, dock minst 2 kronor per dag i minst 30, högst 56 dagar. De kvinnor som arbeta inom sådana områden vilka inrymmas under lagen om arbetarskydd, erhålla moderskapspenning för minst 42 dagar. Industrierbeterskorna böra inte förbise de fördelar de som sjukkasmedlemmar komma i åtnju-

tande av vid barnsbörd. Endast cirka 400.000 kvinnor äro för närvarande sjukkasmedlemmar. Även om antalet ökas i framtiden, kommer troligen många utanför stående att bli i behov av moderskapshjälp. Nu utgör centralsjukkassas statsbidrag för moderskapshjälp 1 krona per dag. Det har då ansetts skäligt att även icke-sjukkasmedlemmar, i behov av moderskapsunderstöd, skulle få statshjälp. Och den nya lagen är utformad i enlighet med dessa synpunkter. Alltså äger varje barnafödelska rätt till understöd om hennes, eller om hon är gift, makarnas gemensamma beskattningsbara belopp ej överstiger 500 kronor. Detta betyder att den deklarerade inkomsten för ensam kvinna får uppgå till cirka 1.650 kronor och för makar gemensamt till cirka 2.700 kronor, olika i olika dyrortsgrupper, innan nämnda beskattningsbara belopp uppgår till 500 kronor. En av sakkunniga gjord undersökning visar att av landets 93.000 barnafödelskor omkring 70.000 med sannolikhet komma att bli berättigade till moderskapsunderstöd. De kategorier, som närmast komma i fråga, bli arbeterskor, hustrur till arbetare i industri, handel, samfärdsel, jord- och skogsbruk samt till hemmansägare, torpare och arrendatorer. Det är med ett ord småfolkets kvinnor som genom den nya lagen få det något ljusare och lättare i ekonomiskt avseende under en för dem ofta brydsam tid. Understödstiden utgör i allmänhet 30 dagar med 1 krona per dag. Industrierbeterskor, av lagen hindrade till förvärvsarbete, erhålla understöd i 56 dagar. Dessa villkor betecknar en avsevärd förbättring i det gamla tillståndet.

— Hur länge har denna fråga stått på dagordningen?

— Flera årtionden kan man säga. Jag har inte själv varit med om den, men jag är mycket glad över de resultat, som nåtts. När tiderna blir bättre hoppas vi på ytterligare förbättringar så att även de icke försäkrade kan få barnmorskehjälp.

— Änkepensioneringen är även en intressant historia, säger fru Nordgren. Det är en kvistig fråga hur man skall pensionera änkor, fränskilda fruar, ensamma mödrar, föräldralösa barn och vilkas fäder eller mödrar är invalida. Endast för de sista är som bekant ordnat.

Det är fru Nordgrens åttonde riksdag, så att hon har hunnit vara med om mycket i riksförsamlingen, där inget undgår hennes vakna öga, där hon finner allt roligt.

— Men vilken var den roligaste segern?

— Det var nog när jag fick igenom min motion om läkarundersökning av de hygieniska förhållandena i landsbygdens skolor. Där hade jag ju stor hjälp av Värner Rydén. Utredningen föreligger fullt färdig men på grund av depressionen har några praktiska åtgärder ej kunnat vidtagas. Att frukttullarna upphävts i den utsträckning, som skett gläder mig också mycket. Det var en oväntad seger liksom den andra och där hade Agda Östlund och jag ju också stor hjälp av våra manliga partivänner. Särskilt glad är jag också över att vi lyckades få igenom motioner om hembiträdernas yrkesutbildning. Utredningen om deras arbetsförhållanden avslogs ju däremot men det gläder mig i alla fall att partiet tog upp den som partifråga.

Jag är även stolt över det förtroende som visades mig då jag sattes in i 1928 års pensionsförsäkringskommitté. Jag hoppas kommittén snart skall kunna komma fram med förslag som ger de gamla en tryggad ålderdom. Det är ju stora ekonomiska svårigheter.

— Är det inte svårt att lämna familjen åt sitt öde så där?

— Första åren skötte jag mitt hem per korrespondens. Nu har jag ett hembiträde som sköter allt själv. Och min man och jag har båda stått i partiarbete ända sedan före vårt giftermål så vi är vana vid det. Beträffande de kommunala uppdrag som jag har, så har man varit mycket snäll och låtit mig få behålla dem utan att jag har behövt resa hem för det. Jag är med både i hälsovårdsnämnder, fattigvårdsstyrelser, kyrkofullmäktige m. fl. Sedan 1922 har jag tillhört landstinget. Där har jag t. ex. fått igenom en motion om 5.000 kronor till stipendier åt arbetslös ungdom som därigenom sattes i tillfälle att besöka folkhögskolor och lantmannaskolor.

— Hur känns det att börja i januari igen?

— Första veckan längtar man efter sina anhöriga. Men å andra sidan — första veckan hemma längtar man efter Stockholm men det törs jag inte låtsas om hemma. Stockholm har en odefinierbar charm. Jag njuter av att bara gå på gatorna i timal och studera människorna, belysningen, skyltfönsterna. Omgivningarna tycker jag är underbara på vårsidan. Om jag vore Stockholmsbo skulle jag aldrig fara på landet på sommaren. Men när Stockholm är som vackrast har vi ju mest arbete.

Förresten tycker jag bra om riksdagen. Det är ett gott kamratskap där, ett verkligt kamratskap, inget fjäsk — med ett ord ett eftersträvanvärt föredöme för kamratskap mellan män och kvinnor.

Kvinnlig tapperhet i en inbördes stridande nation

"Det tyska proletarietets kvinnor behöva vårt stöd och vår sympati nu mer än någonsin, giv dem det, de ha den hårdaste kampen att utkämpa!" lydde en vädjan från en ung svensk socialdemokrat i Berlin. Den föranledde Morgonbris' redaktör och några andra kamrater att ta vägen ner till Berlin för att på ort och ställe finna uppslag till sättet för de svenska kvinnorna att ge sitt stöd. De rapporter, som de utsända meddelade vid hemkomsten, voro av den art att Socialdemokratiska kvinnoförbundet omedelbart gjorde en hänvändelse till Socialistiska internationalens kvinnokommitté i Zürich att söka samla alla länders socialdemokratiska kvinnor till en gemensam sympatiaktion för de tyska kamraterna för att därmed stärka deras mod i den nu pågående avgörande valstriden. Liknande initiativ har sedan tagits av Sveriges socialdemokratiska studentförbund och Clarté. Och för ett par dagar sedan utgick runt världen en maning från Internationalens sekretariat om en allas demonstration mot den nazistiska terrorn i Tyskland. Här ge Morgonbris utsända ögonblicksbilder från Berlins av fattigdom och politiska strider härjade arbetarkvarter, och från Vorwärts hus, som i dagarna besatts av polisen.

Främlingen, som dimper ner i Berlins centralare delar, märker först ingen förändring i miljonstadens ansikte. Här är en samma häxkittel som förr: slammer, trängsel och kvav luft såväl i de underjordiska spårvagnarna som på de stora lyxkaféerna och teatern. Grosse Schauspielhaus — f. d. cirkus med 5.000 platser — spelar lyxoperetten Ball im Savoy för fullsatta hus kväll efter kväll. Jättevaruhuset sälja vilt till de förestående maskeradevenemangen. Och utanför nazisternas högberg ligger gatan tom och stilla. Men man behöver inte vara här mer än några dagar och man är mitt uppe i det politiska virrvarret. Brunskjortorna hålla möten än här och än där, på torgen och i bilhallar. Affischpelarna skräna ut namnen Hitler, von Papen och Hugenberg. Utmed huvudstråken gapa tomma husrader, tristare än någonsin belamrade som de äro med stora skyltar Att hyra. I Berlins yttre delar påträffas utanför tidningarnas lokalexpeditioner grupper av arbetare, som avhandla senaste nattens mord. Just i den gatan blev vid fyratiden på morgonen en arbetare av okänd anledning nedskjuten av en nazist. Arbetaren kom ut ur sin port för att gå till sitt arbete. Och Vorwärts expedition här stormades i går eftermiddag av brunskjortor.

Det är i Reinickendorf, Berlins fattigaste distrikt. Gråa hyreskaserner skynta i mörkret, här och där stora obebyggda tomter, litet längre ut ligger Borsigverken, som sänder sina världsberömda lokomotiv ut över all världen. Vorwärts — partiorganets suggerande namn lyser rött på en svart fönsterruta. Vi lystra och stiga in i det lilla kala tidningskontoret, där Marx välbekanta bild hälsar oss på väggen, för att få anvisning om var kvinnomötet hålles i kväll. Medan vänliga händer bläddra i tidning och telefonkatalog, äro vi snart i samspråk med de två männen, som stå utanför disken. Den ene — ung, smärt cirka trettio år av den generation, som blev undernärdd som skolbarn under efterkrigsåren, med ett öppet, sympatiskt ansikte och ett hjälpsamt, vänligt väsen. Han är en av Tysklands sex miljoner arbetslösa, som bara ha överflöd på en enda sak — tid. På ett gult kort, som han tar fram ur fickan, står hans banala historia, lässmed, arbetslös sedan tre år, understöd 12 mark i veckan. Enkelt och utan bitterhet gör han kommentarerna. Hustrun var sömmerska på en fabrik före giftermålet, hon gymnastiserade så gärna i arbetarnas gymnastikklubb, nu sedan pojken föddes — en präktig pojke, halftannat år gammal — är hon klen och har fått uppge det lilla nöjet. De bo i två små rum här i närheten.

— Men ni ser i alla fall frisk ut, säger vi, ty de magra kinderna ha nu fått färg och ögonen glänsa.

— Det är därför att jag just nu är upprörd, lyder det enkla men talande svaret.

Kamraten bredvid, en jovialisk medelålders berlinare, kraftig och stöddig, av den typ som vi brukar tänka oss tömmande sin sejdler Bier i all gemytlighet vid ett Stammtisch. — Samma historia som min kamrat, säger han med ett leende, bara litet längre: fem år, metallarbetare, två vuxna söner. Och hur länge än? Ingen vet vad som händer i morgon ...

Karl Marx och hans fru, vilken tappert stod vid hans sida.

Karl Marx och nutiden

Ännu för några år sedan betraktade man på många håll inom arbetarrörelsen Karl Marx som ett dött lejon. Den tiden torde vara förbi. Femtioårsminnet av hans död infaller under en världskris, som av alla tecken att döma är början till kapitalismens slut, och som i sina grunddrag är en dånande bekräftelse på riktigheten i Marx geniala samhällsundersökningar.

Marx är den moderna arbetarrörelsens Moses, massornas störste ledare ur trälomans land. Att proletarietets dunkla frihetsinstinkt gav han ett konkret innehåll, ett mål och en väg. Visserligen skulle arbetarklassen ha funnits även om Marx dött i vaggan, ty den har framdrivits av en historisk nödvändighet, men den hade lyckan att i Marx få sin största vetenskapliga grundläggare, den som ryckt mänsklighetens tusenåriga drömmar om socialism från utopiernas töckenvärld ned på verklighetens första mark. Från att ha gemytligt trott på borgardömet moraliska omvändelse förankrades socialismen tack vare Marx i klasskampens hårda verklighetssinne. Aldrig har denna lära varit mera brännande aktuell än just nu, då arbetarrörelsen står inför sin hatfullaste och blodtörstigaste fiende, fascismen, borgardömet sista rasande uppbåd. Marx var vetenskapsman och politiker. När läget krävde det såsom under revolutionsåret 1848 slog han sin studio vredgat i läs och deltog aktivt i den politiska kampen med de vapen han själv smitt av sin skarpa tankes metall. Denna enhet mellan teori och praxis, mellan lärdom och gärning löper som en röd tråd genom marxismen. Själv riktade han ett grundskott mot den borgerliga kultürens enuckeri med sin bekanta tes: "Filosoferna ha hittills endast förklarat världen på olika sätt. DET KOMMER NU AN PÅ ATT FÖRÄNDRA DEN."

Salen, där tjugonde distriktet har sitt kvinnomöte, är ett långsmalt, lågt rum, torftigt med urblekta trasiga tapeter och en urmodig, osande kamin. Kring det långa bordet, som sträcker sig genom hela salen, sitta många kvinnor bänkade, unga, gamla arbeterskor och arbetarhustrur, för att diskutera det kommunistiska manifestet. Det är alla slags typer: men det slår oss strax, att fast vi äro i ett annat land, känna vi oss liksom på hemmets mark. Dessa ansikten — än unga, litet hårda, målmedvetna, än slitna, gråa, rista-de av arbetets, kampens och besvikelsens fåror, äro besläktade med dem vi senast för några veckor sedan mötte i en stockholmsk socialdemokratisk kvinnoförsamling. Men här ligger det något sammanbitet beslutsamt, något förväntansfullt, något desperat i hela atmosfären framför allt, i dessa enkla kvinnors blickar och ansiktsspel, när man kommer till tals med dem. En stämning av "dagen före"...

Före vad, Den frågan kan ingen, vare sig man eller kvinna, i denna stund besvara. Ordföranden, en liten kvinna med vänligt, intelligent ansikte, hälsar de svenska kamraterna välkomna och uppmanar alla kring bordet att ge svenskorna, som kommit för att bringa en sympatiens hälsning till med-systrarna i sorgens svarta dagar, de upp-lysningar om läget som de kunna ge. En arbetarhustru, så äkta tysk, att hon kunde ha stått modell för Germania själv, blont hår, vithyllt, öppen panna, blåa ögon, lätt kupiga och frimodiga, fyllig och bredarmad, har lätt för att tala. De andra kring henne kasta in några ord ibland och nicka instämmande, då hon med en intensiv glöd i rösten utbrister: Hindenburg, som vi lita-de på, har bedragit oss, då han givit makten åt en man, som inte har majoritet i riksdagen, Vad som skall komma om några dagar, några veckor, veta vi inte. Bara ett: om Hitler bryter mot författningen, äro vi, män och kvinnor i arbetarklassen, beredda till allt. Hälsa kamraterna i Sverige att vi låta inte kuva oss. — Men finns det pengar i kassorna så att ni skulle våga riskera en generalstrejk? Nej, inte strejk. — Pengarna är förresten inte det viktigaste, skulle vi börja en generalstrejk, veta vi ju på förhand, att nazi ögonblick-ligen skulle rycka in och överta arbetet — och så stor som arbetslösheten nu är, kunna vi inte riskera något sådant. Men det finns ju en annan utväg. — Några sekunders värtalig tystnad, blickar växlas. — Men — vapen? — Tja, sådant får man ju inte tala om, men de kunna väl uppdrivas — och med bittert leende — kanske dem som nazi hålla gömda ...

Från den ovissa morgondagen med sin vision av borgarkrigets lurande spöke övergå vi till dagens bekymmer för det som skall stoppas i grytan.

— Man får svälta tre dagar och äta något så när i tre. Hitler-regeringens första åtgärd blev ett hårt slag mot oss fattiga. Den innebar nämligen en höjning av tullarna på ister så pass att vi få betala minst 10 öre mer pr kg, vilket inte betyder små sum-mor för oss som i mycket stor utsträckning har att lita till svinister. — Kött är naturligtvis för dyrt för oss, min man är arbetslös, han är egentligen metallarbetare och jag har två söner på 22 och 24 år. Potatis äter vi mest, det blir billigt och är sam-tidigt närande. Ni tycker att grönsaker äro billiga här mot i ert land? — Säkert, 25 pfennig för ett blomkålshuvud är visst billigt, men det är ingenting för oss, som ha 14 mark i veckan, av vilket hyran skall betalas. Om man har fem mark i veckan till mat, får man nog beräkna varje pfennig man ger ut. Vår kamrat här, fru X., hon pekar leende på en ung blek kvinna bredvid, har riktigt fått högsta vinsten, hon. Hennes man har arbete och henne låna vi av, då det är för svårt. Hon är hjälpsam och snäll. Likaså fru W. dörborta. Hon är krigsänka med sju barn och har alltså litet pension, och dessutom dagligen några timmars förvärvsarbete, så hon tycker att hon reder sig och hjälper oss ivrigt. Och på det hela taget hålla vi ihop och bistå varann, än är det några Stullen — (det typiska Berlinuttrycket för smörgåsar) — än något annat.

Samma tema i olika variationer även hos de andra arbetarkvin-norna kring det långa bordet. Men intet missmod, ingen hopplös

Film från kvinnomötet i Reinickendorf.

förtvivlan. Här möter man ett allvar, en värdighet, en troviss-het, en förtröstan på att frihetens och rättfärdighetens sak ändå till sist skall segra, som imponerar på oss, barn av ett fritt, själv-ständigt och i politiskt avseende relativt enigt land. Och när Morgonbris' redaktör i några ord framfört de svenska systrarnas varma hälsning och deras beundran inför de tyska kamraternas lugna värdighet i olyckans tid, utbrister någon i skaran: Låt oss sjunga! Alla resa sig, ren och klar stiger den längtansfulla sången om friheten upp mot det låga, nedrökta taket:

Brüder, zur Sonne, zur Freiheit!
Brüder, zum Lichte empor! ...
(Bröder fram till sol, till frihet,
bröder, fram till ljus! ...)

Freiheit! Det är det sista ord vi höra från våra tyska kam-raters läppar.

Den sista gest vi se är ett hundratal sträckta högerarmar med knuten näve — hälsningen från de fria människorna, som icke låter böja sig under en diktators ok!

GIV VÅRA MÄN ARBETE OCH VÅRA BARN BRÖD!
Det är ropet från tusende och åter tusende fattiga arbetarhustrur i det av nöd och arbetslöshet så fruktansvärt hemsökta Tyskland, säger vår svenska i Berlin bosatta kamrat.

Vad ha de icke under de sista åren gått igenom. Gränsen är för längesedan nådd. Proletariatet är till den grad utarmat att endast den som sett hur människorna leva, kan göra sig en föreställning därom. Mer än en gång har jag kommit hem med hjärtat samman-pressat av ångest för vad jag blivit vittne till. En episod från i höstas har för alltid etsat sig in i mitt minne. En stor folksamling, mest kvinnor, utanför ett plank och innanför planket en man sys-selsatt med skyltmålning. Klockan var över sex på kvällen, alltså efter arbetstidens slut. Jag förstod ej genast vad det var fråga

... sitta många kvinnor bänkade för att diskutera det kommunistiska manifestet medan det i stadens centrum rustas vilt ...

om, alla skreko till mannen och kvinnorna var nästan hysteriska. Men så hörde jag en kvinna skrika: "— min man har inte haft arbete på tre år och den där ska få arbeta övertid". Flera kvinnor föllo i hysterisk gråt och det artade sig att bli tumult, men i samma ögonblick infann sig polisens överfallskommando, kallat av den patrullerande konstapeln. De hämtade mannen som arbetade och avlägsnade därmed anledningen till upphetsningen. Några tvärgator längre bort satte de av honom och sade till honom att gå hem.

Är det inte förfärligt att arbetslösheten skall vara så stor, att åsynen av en man som arbetar någon timma mer, för att få en beställd sak färdig, kan bringa en stor samling människor i den största upphetsning.

Den som är utan arbete saknar också i flesta fall möjlighet att försörja sig och de sina. Men de leva dock om också i en tröstlös tillvaro, dels genom den hjälp samhället kan ge och dels de par pfennig de själva eventuellt kunna förtjäna, med att sälja någon artikel, eller med att sjunga på gårdarna. Mycket kan dock detta ej ge, ty alla äro ju nästan lika fattiga uppe i den stora proletärstaden.

De sista dagarna i månaden delar socialförsäkringen ut sina pensioner genom postens värdebrevbärare, vilka då väntas av tusende husmödrar som den sista veckan knappt haft ett par pfennig att köpa mat för. Många kunna ej sitta hemma och vänta till brev-bäraren kommer, utan gå till postkontoret tidigt på morgonen, för att passa honom när han går ut. En sådan morgon, kom jag till posten för att besörja en försändelse och fann hela hallen fylld av kvinnor. "Är det inget till mig i dag heller?" "Det är inte möjligt att inte jag får något, herre gud, det är nu tredje dagen jag står här och väntar." Brevbärarna sågo alldeles förtvivalade ut när de passerade igenom raden av de väntande kvinnorna och måste säga nej till de flesta. Ibland hände det att de hade pengar just till någon i hallen och hon fick då omedelbart kvittera ut dem. Alla glädde sig med henne, nu visste de att det gavs mat, ja kanske till och med kött, i en familj de närmaste dagarna. Och de andra? Ja, de fingo gå hem för att komma igen nästa dag och vänta. Vad det vill säga att under sådana vidriga omständigheter hålla ett hem samman, kan endast den förstå som själv gjort det.

Många av dem ha nått den gräns då inte ens en mor och maka orkar längre, ett par rader i tidningarna "tragedispalter", det är för många slutet på ett liv i umbäranden under daglig kamp för de sina.

Men de som hålla ut, de som kämpa vidare, hur leva de, vad hoppas de, Den gamla kvinnan har jag sett sjunga på gårdarna, sälja kortvaror på gatorna och samla avfall vid grönsakshallarna.

Den unga kvinnan har jag mött utanför dörren till hennes hem och hemmet var en "kolonistuga", ett skjul av gråa bräder och

tjärpapp. Sådana bostäder finns det gott om i Berlins "koloniträdgårdar" vilka ej på något sätt motsvara det svenska begreppet för detta ord. "Stugan" var skyddad av ett högt staket och därinnanför lekte en treårig pövel. Hans mor kom fram till grinden, men hon öppnade den ej. Vi samtalande om likgiltiga saker, men när jag frågade hur de levde blev hon tyst. "Jag har gått igenom så mycket att jag kan inte tro någon människa om gott

... till säsongens maskerader. Teckning ur »Die neue linie».

TONY SENDER — lik en flammande låga med små svarta gnistrande ögon och sitt temperamentsfulla väsen.

mera, på tre och ett halvt år har vi kommit till vad vi nu ha, intet. Vi hade också ett hem, vi trodde också på lyckan, och nu? Min man har varit arbetslös i tre år, här är allt som återstår. Barnet som vi så gladde oss åt, är nu vår sorg. Vad ha vi att ge honom? "Gift er aldrig", sade hon då hon såg min ringlösa hand, "skaffa er aldrig ett hem, det är hårt att behöva förlora allt."

Hennes öde är tusendens, arbetslösheten har skövlut de unga hemmen och den drömda lyckan. Intet hopp om bättre tider, framtiden är mörkare än någonsin. Men de unga kvinnorna stå bokstavligen talat, utanför dörren till sina hem för att försvara de spillror som finnas kvar.

Äro ej dessa kvinnor värda namnet proletariats hjältnor? Måste vi ej känna oss ödmjuka inför dem, vi som leva under trygga ekonomiska förhållanden och ej veta vad den bittra nöden vill säga? — — —

Redaktionssekreteraren på »Frauenwelt».

Lik en väldig demokratiens fästning ligger de tyska socialdemokraternas högkvarter vid Lindenstrasse, en av dessa gråa ändlösa Berlingator, som skildrats så gripande i den i Morgonbris' refererade arbetslöshetsromanen Strassen ohne Ende. Två män i grönaktig uniform bevaka ingången; det är två medlemmar av Reichbanner. En labyrint av oändliga korridorer, trappor och arbetsceller i svartrandade, gråbruna flyglar kring de olika gårdarna. Detta är den socialdemokratiska rörelsens hjärna, härifrån utgå impulserna, som sätta nerver och muskler i rörelse i den tyska socialdemokratiens kropp, här tryckes partiets främsta tidning Vorwärts, kvinnotidningarna Frauenwelt och Die Genossin, partiskrifter och böcker, som i miljontals exemplar sprida de röda ideerna bland Tysklands 78 miljoner människor. Här är också centrum för partiets sociala inrättningar, varigenom det söker verka för det mål, mot vilket de tre pilarna peka: frihet, jämlikhet och broderskap. Redaktören för Tysklands "Morgonbris" — Die Frauenwelt — är fru Tony Sender, en av de socialdemokratiska kvinnorna i riksdagen och vald för hemstaden Dresden. En liten bräcklig kvinna med blekt fint ansikte och ett kolsvart hårsvall men lik en flammande låga med små svarta gnistrande ögon och sitt temperamentsfulla väsen. Hon var sömmerska en gång i tiden, har arbetat flera år i Paris och är nu en av partiets främsta tillgångar i riksdagen. Fru Sender ger oförbehållsamt uttryck åt sin indignation över den Hitlerska regimens våldstaktik. — Varje natt ske några mord på socialdemokrater i Berlin-Norden, de nazistiska ogärningsmännen komma alltid undan, bort, över gränsen. Medan de två offren på national-socialistiskt håll hedrades med ärofull begravning på statens bekostnad, är det en mängd av de tusenden offren för hitlerianernas hat, vilka hittills stupat som helt enkelt försvinna, som få en anonym död. Okända soldater för frihetens sak, men utan grav och ärebetygelser! Men det tyska folket kan ej finna sig i att dess frihet trampas i stoftet. Det måste resa sig, om valen den 5 mars utfaller till Hitlers fördel. Vi äro beredda på allt, vi önska naturligtvis ej borgarkrig, men finns intet annat medel, måste vi tillgripa det sista vapnet mot förtrycket. — Varför

Maskeradtyper från det Berlin som dansar och ler.

Tjänsteman på Wohlfahrtssparbank lyssnar till en hjälpsökande.

de tyska arbetarna inte bättre lyckats hålla sin ställning? Demokratin saknar tradition i Tyskland. Militarismen har varit för länge rådande. Man omvandlar inte ett folkmaterial på några tiotal år. Att kommunisterna icke bildade enig front med oss utan gingo emot oss har skadat den tyska arbetarklassen ofantligt. Vad oss socialdemokrater i riksdagen beträffar, gå vi ju i en ständig dödsfara, men man vänjer sig också vid sådant. Om fru Sender är den borne agitatorn, den idealiska talaren, som genom sin eld och sin entusiasm rycker skarorna med sig är Käthe Kern, som leder kvinnoorganisationerna i Berlin, den lugna sakliga organisationstorn. Hennes arbetsbörda är allt annat än lätt. Under ett halvt år fem val och nu ett sjätte betyder oerhörda kraftprestationer av partifunktionärerna. De tyska social-

KÄTHE KERN, den lugna sakliga organisatörn.

demokratiska kvinnorna ha under de två senaste åren — berättar fru Kern — satt in sin politiska agitation särskilt intensivt mot reaktionen och kommunisternas splittringsarbete. Det faktum att nazisterna vid septembervalen 1930 erhöles fler kvinnliga röster än manliga (51.6 procent av nazisternas röster voro kvinnors) — om också huvudsakligast bland de nytillkomna väljarna — visade tydligt vår ökade plikt att sprida upplysning bland kvinnorna om faran av fascismen. Vi ha således hållit en mängd massmöten och demonstrationer mot fascismen, mot nöden, upplysningskurser och kvinnan i arbetarklassens befrielsekamp, om kvinnan i politiken och hennes rätt till arbete etc., om den socialdemokratiska kvinnorörelsen och dess problem. Vi ha sänt ut tusen sinom tusen cirkulär och broschyrer om kvinnorna och den ekonomiska krisen, om krig och fred, om marxismens innebörd etc. Denna vår intensifierade propaganda tillförde oss här i Berlin flera tusen nya kamrater och f. n. räkna vi inom Berlins partisektion med cirka 30.000 kvinnliga medlemmar. Det sammanlagda medlemsantalet är över 100.000.

I ett lustigt rum, där en vägg är blå, en grön, en gul, en nästan helt av glas med kaktusar och taket rött, — här bodde förut Jugendförsorge — har fru Paula Kurgass sitt lilla rike. (En liten parentes: varken fru Kurgass eller fru Sender äro gifta, men inom de socialdemokratiska kvinnorna har man upphävt den onödiga uppdelningen av kvinnorna i fru och fröken efter deras förhållande till en man och alla yrkesarbetande kvinnor kallas här Frau. En mycket förnuftig reform. Låt oss i Sverige efterfölja de tyska kamraterna och titulera alla yrkeskvinnor ni och fru N. N.) Fru Kurgass är en helt annan typ än de båda förut nämnda kamraterna. Där hon sitter i sin röda blus och det blonda kortklippta håret, letar fram papper och lämnar upplysningar, ger hon först intryck av att vara en korrekt och duglig tjänsteman, lojal mot sitt parti och energisk i arbetet. Men så komma vi att tala om hur Wohlfartsamt, den socialdemokratiska välfärdsbyrån, är organiserad, hon visar några intressanta tabeller över verksamheten i Berlin och människan tränger undan yrkeskvinnan. Hon berättar, hur hon ofta arbetar tillsammans med frivilliga som hjälpa fångar att skriva brev i fångelser, hämta kläder åt dem och på andra sätt vara förmedlare med yttervärlden — även gentemot fångar, som tillhöra andra partier — och tillägger: Och då vet jag att det kan vara fem sex av dessa människor, själva arbetslösa, som ej ätit på hela dagen, jag ensam har ätit. — Hon får rödkantade ögon,

och det rycker i strupen. Inte ens denna kvinna som dagligen står inför arbetslöshetens gråa spöke har fått hård hud. Detta lilla faktum säger mig mer om tillståndet bland Berlins arbetslösa än många tryckta volymer... Vet ni hur mycket staden Berlin ger ut om dagen i arbetslöshetsunderstöd? En miljon mark. Trehundrasextiofem miljoner mark om året...

Även fru Kurgass har kommit mycket i beröring med arbetet i andra länder, hon har levat flera år i England och där bl. a. trätt i beröring med kväkarna. Hon är en intressant personlighet med rika intressen och vi hinna komma in på litet av varje medan vi klättra uppför de fem trapporna upp till die Kantine — marketenteriet — uppe under det sneda taket. Här äter denna röda värld sin middag mellan tolv och två: förströdda journalister med artikeluppslag i huvudet och en middagsupplaga vid kuvertet, typografer i blåa blusar och uppkavlade armar, kvinnliga tjänstemän med fullproppade handväskor och brådskande uttryck, vaktmästare, riksdagsmän, tryckeripojkar och herrar från förlaget. Man beställer alla flärdfritt och demokratiskt mat och dryck — öl eller citronvatten — framför glasskivan till byffén, och en stund efteråt sätter uppasserskan ned tallriken — i dag var det grisstek och potatis och sellerisallad — på det omålade vitskurade bordet. Efter svenska begrepp är här kallt och litet ogästvänligt, utan en blomma eller annan färg än den gråa, men allt är praktiskt, ändamålsenligt och billigt. Häruppe under taket har de tre pilarnas hus en halvtimmes andrum under sin långa, mödosamma dag. Men därnere på dörren närmast Paula Kurgass' Wohlfartsamt, står ett rött kors. Det är lasarettet, där de sårade behandlas av läkare och sköterskor. Ty i valtider går det ofta blodigt till, då stängas portarna och då blir huset vid Lindenstrasse i ordets egentliga mening en fästning. Där man vill försvara folkets heligaste egendom: FRIHETEN.

PAULA KURGASS, en strålande och kraftfull ledarinna för det socialdemokratiska välfärdsarbetet bland Berlins arbetslösa.

Wohlfartsamts
upprop om hjälp.

När jag skriver detta, kära Maria, så är det tre saker som dominera mitt sinne. Var och en av dessa vill på sätt och vis rycka åt sig mitt tankeliv och frestar mig till att enbart därom skriva till dig.

Det är först nationernas förbunds nittonmannakommitté, som slagit näven i bordet och sagt ifrån som sin mening att Japan inte får lägga sig till med Mandschuriet. Japanerna måste alltså utrymma Mandschuriet.

Ja, så säger nittonmannakommittén. Få se nu, vad den extra förbunds församlingen säger på tisdagen, om den ger nittonmannakommittén rätt. Gör den det, då skulle N. F:s flathet mot Japan ha upphört. — Den som lever får se!

Du förstår ju vilket herrans liv det för det första blir i Kina och så i U. S. A. och sen i England och Ryssland, om Japan skulle lägga vantarna på ett stort och betydelsefullt fordom kinesiskt område. — Men, tyst min mun, här finns varken tid eller rum för något utrikesbrev till dig. Så jag får gå vidare. Du Maria, vi mötas i tankarna kring tidningen på onsdagen som säkert innehåller underrättelser om hur förbunds församlingen upptagit kommitténs rapport.

Den andra saken, som jag skulle vilja skriva mina tankar och funderingar omkring, det är en helt annan sak. Visserligen en internationell, men en som talar mera om människornas kulturella enhet och mäktighet i stället för om deras avund och vanmakt. Vet du vad det är?

Jo, det var också lördagstidningen! Där stod i Arbetet en notis om den första "konstgjorda" ön. En ö för flygtrafiken över Atlanten. Medge, Maria, att det är luft och vind, något ljust och storartat över den saken. Det är annat än tanks och kul-sprutor, giftgaser och jättesaxofoner, som ska taga upp krigs-flygarbullret! Går inte din tanke, när du hör om den där "ön" till en avlägsen, avlägsen men lycklig framtid, då din dotterdotters dotter som en lycklig gammal mormor för en billig penning kan resa över till dottern i Amerika, hastigt, lätt och smärtfritt i

Brev från ANDRA KAMMAREN

en glidande flygmaskin. I stället för att gå hela sitt ensamma gamla liv och gråta över barnen, hon aldrig fick träffa, för det var för dyrt, dyrt, dyrt och för långt, långt, långt till och med för hennes moderskärlek, så får hon nu träffa dem, se en ny världsdal. Om de där öarna talade en gång med mig för många år se'n min vän Finn Malmgren, den svenske polarflygaren, som stupade på vägen att göra väg, ny väg för mänsklig trafik. Har du tänkt på det, att de där vetenskapsmännen, som riskera livet så onödigt och meningslöst som vi tycka, de äro ofta de första på en väg för människan. De utforska jord och atmosfär och allt vad det heter — i sista hand för människans skull.

Har du förresten sett på biografen, "R. p. I svarar inte"? Den handlar om en konstgjord flygö och all djävulskap, människor satte i gång för att hindra det bolaget som gjorde den.

Apropos. Maria, du går väl inte och andligen och lekamligen svälter dig av pur lust att vara en modern mamma åt din moderne yngste son. Jag tycker ju, att det är meningslöst, att du skall försaka att köpa tidning, att du ska spara på föreningsavgifter, aldrig gå på en bio, aldrig köpa dig så mycket som en apelsin, för att han ska få ett par nya rörskridskor. Nej, du, det är inte så vi ska göra Barnets Århundra. Din yngste pojke kan likaväl som dina hyggliga äldsta nöja sig med vanliga skridskor. Du gör honom en tjänst med att i denna detalj lära honom "tvånget att försaka" och säga honom, att om han sandpappersfilat sin systers gamla rostiga skridskor, så ska han göra det under sång och karlatag, för att ännu ingen av er i denna hemska tid är helt arbetslös. Grabben kan gärna tänka på dem, som nu knappt ha sill och potatis än mindre något extra nöje eller idrottsgrejor. Bli nu inte arg! Jag är van vid att få tala rent ut till dig, som du till mig. Men — moderns myndighet och sociala predikan håller jag på till mitt sista anddrag. Avskaffas den, då kan vi inte i längden hålla uppe något slags organisation eller agitation för ett nytt samhälle.

Den tredje saken? Det är just den, som jag egentligen sitter inne och skall skriva om denna härliga söndag, då stockholmarna promenera och en del riksdagsfarbröder sitta trevligt bänkade i "Sammanbindningsbanan" i riksdagshuset för att höra Vasaloppet, medan andra äro på Stadions bandymatch och åter andra knoga i riksdagstexten — eller sitta som jag för att skriva något. Den tredje saken gäller alltså riksdagsarbetet. Den koncentrerar sig framför allt kring de debatter, jag hörde i går i andra kammaren.

Huvuddebatterna rörde sig om Socker och Värnplikt. — Ja, så kan det heta kort och gott som rubriker i den moderna stilen. Du har läst och vet, vad de korta orden i detta sammanhang betyda.

Alltså diskuterades "Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande ävensom i ämnet väckta motioner". Där hör du, hur det låter i enbart saklighetens tecken.

Har du läst din stads högerpress — du har kanske fått loss en tioöring till ett eller annat lösnnummer — så känner du redan, hur man nästan skadeglatt påpekat, att en socialdemokratisk regering nu måste föreslå en art av hjälpåtgärder till jordbrukets — här betodlarnas — hjälp, som högern länge kämpat för och under valrörelsen fick smäll för. Det smakade förstås namnam att nu i riksdagen få stå och i olika tonarter ropa åt Per Edvin Sköld, vår jordbruksminister, och de våra över huvud taget: Var det inte det vi sa! Var det inte det vi sa? Ni bli tvungna, när ni ska regera och taga ansvaret för statskutan att göra som vi och våra fäder! Ser ni det! Ser ni det! Det där sades i olika tonarter som sagt. Det sades trevligast av herr Andersson i Norrköping, som med ett tonfall, som lät ärligt, garanterade att regeringen visst inte skulle bli mött och förföljd av skadeglädje men väl av gillande, för att den offrade en kär teori för att rädda landet i ett nödläge. Så ungefär talade han, men när han se'n fortsatte och sade, att det steg regeringen nu tagit för att uppehålla sockerbetsodlingen, det var ingenting annat än en fortsättning på den jordpolitik, som högern fört se'n slutet av 1920. —

Ja, jag kan se hur du brusar upp, när du läser det här. Du minns, hur vi talat så många gånger om socialistisk jordpolitik och dess huvuddrag och konservativ jordpolitik och dess särskilda egenskaper. Tror du nu, att denna regeringens åtgärd, som innebär att sockerbolag och betodlare i denna tid få hjälp att hålla sin näring i gång och därmed också hålla sina jordbruksarbetare utanför arbetslöshetens elände, är detsamma som att våra socialdemokratiska jordbruksexperter gått in för att föra en konservativ jordpolitik? Tror du, att de avskrivit tanken på att skaffa hjälp och jord åt fattiga bönder och lantarbetare, att kämpa fram en god yrkesutbildning vid jordbruket, en god organisation av jordbruksprodukternas försäljning, jordbrukets inköpsorganisationer, sunda lantarbetarebostäder och allt detta, som nu i årtal hägrat för svenska jordbruksarbetare och kommit dem att organisera sig. Å nej! Här är ingenting uppgivet eller någonting sviket, här är bara det, som vi tusen sinom tusen gånger uppleva i hushållet i ett litet hem: att önska och sikta till ett mål är en sak. Veckans avlöning och vad den tillåter, vad den tvingar en husmor till att göra, för att kunna göra rätt för sig och få något till de många munnarna att äta, det är en annan sak.

Det är ingen skam i det, att det är skillnad på att regera och att agitera! Vårt problem inom svensk arbetarrörelse just nu är att göra detta begripligt för alla, så att icke förbittring, förtvivlan och misstro sönderar arbetarklassen, medan de våra regera och vinna mark och erkännande bland andra klasser. Kilbomskommunisten Flyg, som i sockerdebatten kämpade mot regeringen och erinrade om hur även socialdemokraterna i valrörelsen talat emot subvention (understöd) och tullar, fällde dessa ord: "Vi böra inte för dagens grynvalling sälja våra möjligheter att med legala (lagliga) åtgärder slå vakt om demokratin." Det skulle väl vara uttytt: Säg hellre nej till grynvallingen = regeringsförslaget och den tillfälliga hjälp för stunden det innebär, än tag det ni förut fördömt. Detta sätt att hjälpa arbetare och arbetslösa genom att subventionera (= understödja) bolag i form av anslag som under 1930, 1931 eller tullhjälp som under 1932 är ett hinder för framtiden och en otillfredsställande hjälp. Den dåliga tillfälliga hjälpen retar upp folket emot demokratin — och underblåser nationalsocialism och fascism, vilka icke vilja vare sig demokrati eller laglig kamp. (Se, Tyskland just nu! Där skjuter och mördar man fram sina ekonomiska förslag till kris-hjälp.)

Detta kan naturligtvis vara en riktig tankegång, och jag håller styvt på, att denna tankegång skall hållas levande. Vi skola känna risken av att äta grynvalling!

Vi måste vid varje sådan handling, som t. ex. denna att förlänga sockerbolagens rätt till importmonopol, beskatta konsumtionsvaror såsom malt och sprit, hjälpa sågverksbolag att hålla driften i gång, reglera mjölkpriset åt bönder o. s. v., allt ärenden som sedan remissdebatten varit uppe till behandling i riksdagen — hava klart för oss, att detta är endast en tillfällig hjälp, framtvängd av nöden och svårigheterna över hela världen just nu. En grynvalling alltså i stället för ett rejält mål. Men — Maria, är inte du som jag övertygad om, att denna grynvalling måste lagas och ätas. Annars blir det en sådan hungerförtvivlan och förvirring, att allt vårt omkommer och därmed vår möjlighet till ett socialistiskt demokratiskt samhälle. Men — åter ett men, låt oss se upp, rannsaka och bedöma, så att inte grynvallingen får bli målet och huvudmålet! Vi tänka inte som kvinnor vara med om att lura släktet på den näring, de kämpat och arbetat för.

Om kommunisterna kunde inse, att det inte är genom att riva ut ögonen på varann, som arbetareklassen kommer ifrån grynvallingen, de tillfälliga eftergifterna för nödtidens skull. Stå i för att sprida den insikten, Maria, du som aldrig begripit, varför de, som äro hårdast trängda av världens galna ordning och de, som ivrigast längta efter en bättre sakernas ordning, ska gå fram i två, nu tre varandra knivskärande sammanslutningar. Tror du, att det finns en enda ärlig, god och vettig socialistisk kvinna, som inte sörjer över detta?

Vår kvinnodags motto: Kvinnorna till socialismen siktar till enighet, till en av alla medborgares samfälliga önskan och vilja uppbyren socialism. — — —

Så var det värnplikten. Regeringen ville spara 5½ miljon på att frikalla vissa värnpliktiga från värnpliktens fullgörande under fredstid. Kilbomskommunisterna ville att riksdagen skulle avstå nästan hela anslaget till militärväsendet, närmare bestämt 101.696.000 kronor. Att inte allt, de 105 miljonerna, krävdes, berodde på, att man ville ha en del kvar för avlöning åt försvarsvärkens arbetare. Lindman och Trygger m. fl. yrkade avslag på vad regeringen ville, alltså sparandet av de 5½ miljonerna.

Nå, nu hade de här olika viljorna och motionerna stötts och blötts i andra lagutskottet och debatten i kamrarna gick nu loss om lagutskottets utlåtande.

Min vän, var hade du haft ditt hjärta, om du suttit i lagutskottet och skulle gjort ett utlåtande? Kanske jag måste också fråga dig, var du hade haft ditt förnuft, om du kände ansvaret, att få fram ett sådant utlåtande, "som krävde mer än mod". (Du minns sången: Oss alla unga...) Det vill säga ett utlåtande, som kunde samla riksdagen till ett beslut, ett resultat att arbeta vidare på?

Lagutskottets majoritet hade nu givit ett utlåtande, som prutade 1½ miljon på vad regeringen ville spara.

Efter en mycket intressant debatt med en hel del jungfrutalare, det är ett särskilt kapitel ska' du se, så tog andra kammaren klockan tolv på natten liksom förut första kammaren utskottets förslag. Då hade Lindman tagit tillbaka sin avslagsyrkan och högern med sin stora oro "för försvarets nerbrytande" genom regeringens sparande av 5½ miljon hade gett med sig för en och en halv miljon. De gingo alltså med på att spara 4 miljoner genom att frikalla vissa värnpliktiga. — Men kommunisternas förslag, som skulle sparat så oändligt mycket mer, över 100 miljoner, varför slöto inte ni alla socialdemokrater upp kring det från början och struntade i regeringens och sen utskotts lumpna 5½—4 miljoner, tänker du kanske.

Maria, ditt förnuft! Då hade slutresultatet blivit, att intet blivit sparat. Socialdemokraterna ha inte majoritet i riksdagen och inte i det utskott det här var fråga om. Och så — förresten tycka inte alla socialdemokrater, att det är rådligt att i närvarande tid så bryta ner försvaret, som kommunisterna vilja. Nu hinner jag inte mer. Klockan är faktiskt mitt i natten. Vi träffas på kvinnodagen — och i nästa brev, där jag inte skall säga en enda egen mening, bara citera riksdagsfarbröderna. Vi fyra i andra kammaren hälsa dig och alla kamrater, du när

Sigrid GILLNER

De som voro med från början berätta

Kända ansikten bland Skånes socialdemokratiska kvinnor återfinnas här med anledning av att kvinnoförbundets Skånedistrikt under mars månad fyller 25 år — ett jubileum, som är så mycket märkligare, som distriktet är det äldsta i sitt slag. Distriktets historia återspeglar därför bättre än något annat den socialdemokratiska kvinnorörelsens start och utveckling i Sverige.

ANNA LINDER hör till dem, som var med från starten.

När Anna Stenberg i Malmö för många, många år sedan gick till sitt första kvinnoklubbsmöte kunde hon inte ana, att den vägen i sinom tid skulle föra henne rakt in i stadens kommunalpolitik. Många kvinnor av Anna Stenbergs sort och våra kvinnoklubbar komma att fylla en stor samhällsnyttig uppgift. Just genom att föra fram de dugliga, kloka, intelligenta arbetarkvinnorna till förtroendeplatser i samhället göra de socialdemokratiska kvinnoklubbarna en ovärderlig insats i nutida demokratiska samhällsliv.

Vi fråga Anna Stenberg, mångårig ledamot av Malmö stadsfullmäktige, ledamot i ett otal styrelser och nämnder inom staden, och därtill en ovanligt aktiv och verksam ledamot: Vad ha vi vunnit genom vår kvinnoorganisation inom partiarbetet? Och vad skola vi söka vinna för framtiden?

— Inte ha vi vunnit så mycket. Och ändå ha vi vunnit mycket, om man tänker på de hårdarbetade markerna för partiets kvinno- rörelse. Förresten, inte borde jag säga så. Jag, som har rik erfarenhet av hur en hel del nu genomförda sociala reformer först började diskuteras i just de soc.-dem. kvinnoklubbarna och på våra distriktskonferenser, hälsovårdsfrågor, skolreformkrav bostadsfrågor och andra. Jo, vi ha utträtt en hel del — och vad jag framför allt önskar för framtiden, det är att våra organisationer måtte intressera medlemmarna för de stora ekonomiska frågorna, den ekonomiska utvecklingen i världen över huvud taget. Att förstå något av detta betyder att ha vunnit åtskilligt. Alla andra nutida samhällsfrågor äro numera praktiskt taget inneslutna av det stora världsekonomiska problemet. Jag önskar, att vårt skånska distrikt må stimulera klubbarna till sådana studier. Och så — önskar jag även, att den yttre kultur och bildning, som vårt föreningsliv i hög grad hjälpt oss fram till måtte följas av fördjupad inre bildning och kultur.

Anna Ekberg-Åkesson i Malmö, mångårig ledamot av distriktets styrelse och verksam även inom kommunalpolitiken svarar på vår fråga: Vad ha vi vunnit under dessa 25 år?

— Vad vi ha vunnit. Jo, den största vinsten, kontentan av allt är att vi under dessa år lyckats samla över tusentalet skånska arbetarkvinnor kring socialismen. Detta, att vi lyckats samla och förena en tusenhövdad kvinnskara inom provinsen, det ger oss styrka och kraft att kunna nå även de andra många tusen. — Och vad jag så önskar att vi måtte vinna i en framtid? Jag önskar, att vi måtte ständigt öka denna skara. I varje skånskt samhälle med arbetarkommun en stor och livaktig kvinnoklubb och alla kvinnoklubbarna förenade i ett starkt och aktivt socialdemokratiskt kvinnodistrikt. Uppgifter komma vi inte att sakna.

MAJA BJÖRKMAN

Anna Hansson i Trälleborg, en av det skånska kvinnodistriktets trognaste arbetare i vingården, menar att vad vi vunnit mest av under de gångna 25 åren är — erfarenheter.

— Vi börja bli ganska rika på erfarenhetens visdom, tycker jag. Egentligen är det så svårt för den som varit med i den socialdemokratiska kvinnorörelsen i ett 30-tal år att peka på vad vi vunnit — svårt, därför att vi då, i början, satte oss så många och stora mål före och voro uppfyllda av entusiastisk vilja att göra nästan underverk. Nej, det är inga stora ting vi utträtt, därtill ha vi länge varit för få. Men en sak är viss, många i dag mer eller mindre förverkligade sociala reformkrav inom såväl kommun- som rikspolitik väcktes till liv och diskussion först i våra små kvinnoklubbar. Vi voro alltid så rika på idéer men så fattiga på resurser att själv driva fram dem.

— Därför önskar jag framför allt för framtiden, att vi måtte kunna samla nya tusental av skånska arbetarkvinnor i våra klubbar. Vi måste helt enkelt sätta oss det målet före, ty utan starka, målmedvetna organisationer, förenade i ett den socialdemokratiska kvinnorörelsens största distrikt i Sverige, utan den

ANNA STENBERG

MATILDA PERSSON

hävstången kommer vi inte att kunna uträtta nya ting. Och så önskar jag därjämte av fullaste hjärta en ytterligare stimulerad bildningsverksamhet och ett energiskt studiearbete inom våra kvinnoklubbar. Allt vad som i den vägen göres, kommer att i en framtid bära rik frukt, det är jag bergfast övertygad om. H. L.

Martha Larsson har länge hört till förgrundsfigurerna inom arbetarrörelsen i Skåne. Som mycket ung var hon med i den sprakande ungdomsorganisationen, som föregick Per Albins socialdemokratiska ungdomsförbund, i vilket hon sedermera fortsatte

ANNA EKBERG-ÅKESSON

att debattera socialismen, den färskaste radikala litteraturen, individualism och nitzscheanism. Men det dröjde inte så länge förrän Martha, liksom så många andra av den skånska jordens söner och döttrar, blev positiv och nyttig för den svenska arbetarrörelsen. Hon har låtit sina tankar komma till uttryck i både tal och skrift. Särskilt i debatterna utmärker hon sig för en ofta särpräglad syn på företeelserna. Det är mycket som intresserar Martha Larsson. Gud vet om inte längst inne hos henne även slumrar en liten artistsjäl.

Inom socialdemokratiska kvinnoförbundet har Martha Larsson verkat intensivt både som talare och organisatör. Omkring ett tiotal år var hon ordförande för Skånes socialdemokratiska kvinnodistrikt. Under hennes ledning gick distriktet stadigt framåt och stabiliserades under ett oförtrutet skolnings- och upplysningsarbete. Bland de initiativ, som genom Martha Larsson utvecklats till fasta punkter i arbetet, är kvinnodistriktets mycket uppskattade Skånedagar under högsommaren och de ypperliga semesterkurserna för medlemmarna vid olika folkhögskolor, ett första initiativ som fått många goda efterföljare i andra distrikt. Martha Larsson är även en populär talare, efterfrågad från längst i syd till högst uppe i nord. S. V.

Maja Björkman: Ombedd att skriva några rader i Morgonbris med anledning av Skånedistriktets 25-årsjubileum efterkommer jag gärna denna önskan, helst som den tid synes mig ännu så nära då jag själv stod mitt i arbetet inom Skånedistriktet — mitt arbetsfält.

Vad vill jag helst minnas från mina verksamhetsår bland er, kära partikamrater? Jo, den trofasta kamratkänslan och idealiteten, den solidariska endrätten som hade kraft att värna och skydda troheten, vänskapen och samhörighetens levande makt — även när meningsskiljaktigheterna hetsade bröto sig mot varandra. Den som utvecklats och fostrats i arbetarrörelsens leder, där toleransens starka grund förmår bryta ner sektionstrigernas och självändamålets fanatism den förstår vad ärlig, öppen kamranda betyder för vår rörelses framgångar.

— Berätta något om svårigheterna, säger Morgonbris redaktör. De största svårigheterna vilade inte på oss — de yngsta — utan på våra äldre kamraters axlar.

Jag kan aldrig glömma hur jag alltid beundrade Elma Danielsson (Axel Danielssons hustru), när jag andäktigt lyssnande åhörde hennes inlägg i debatterna vid Malmö arbetarkommuns möten. Det var hon som gick före och lyste upp vägen för oss andra. Alltid påminnande de manliga partivännerna om att det även fanns kvinnor i partiet. Hon motionerade om kvinnliga agitatorer, funktionärer och journalister i partiets tjänst.

Hon varken hyllades, firades eller beundrades, snarare var hon nog av de flesta ansedd som en bråkstake — men vi yngre för-

(Forts. sid. 40.)

MARTHA LARSSON i sin affär.

Skånsk bondkvinna.

Foto G.Lundh.

Skåne med åkerfält och pilerader, med vita gårdar och bokskogar, med vita sandiga Östersjöstränder och spelande vind i sol — är besjunget på vers och prosa av Skånes många skalder och författare. Få skildringar från den skånska jorden kommer dock skåningens hemsbygdskänsla att så blomma som professor Hans Larssons Skåneböcker. Flera betrakta "Hemabyarna" som sin andaktsbok vid sidan om bibeln. De flesta skåningar ha sina rötter djupt i Skånes jord, städernas industriarbetare och köpmän, såväl som de många som på olika platser i Sverige göra sig kända för sin duktighet och målmedvetenhet. Skånskorna säga sig bäst återfinna sin urtyp och det skånska bondehemmets atmosfär i följande berättelser av Hans Larsson.

Göranssons Gertrud

Toffelmakare Göransson — en av huvudpersonerna i Idéerna i Stabberup — har nyligen flyttat från lärdomsstaden till en by i närheten, där de fått ärva ett hus. Gertrud är hans hustru, Anders Kjusks hans granne i huset bredvid.

"Jag hör att ni är födda på landet bägge två", sade Anders en dag till Göransson, "hur kom ni att bli staboar?"

"Det kom sig av att vi ble gifta med varandra", svarade Göransson.

"Ja, hur kom det sig då?" sporde Anders med munter frimodighet.

"Hm..." log Göransson och skakade på huvudet. "Sådant är inte så lätt att berätta. Och det är fasetligt längesen nu. En har liksom inte haft tid å tänka på, hur tiden går."

"Tjente I samman?"

"Nä män gjorde vi ej."

"Nej, en kan ju gott hitta varandra ändå", mente Anders. "Och Gertrud var där väl många som gjorde sig fina för på den tiden."

"Det var där ju allt de som gjorde. Men vad mig beträffar, så var jag inte finare den dan vi kom att tänka på varandra än att jag kom körandes i en gödselvagn, det var hela stassen."

Och Anders fick ju så småningom historien fram, hur Gertrud då tjänat på herrgården hos inspektoren, och Göransson hos en av godsets arrendatorer, och om den arbetarekvinnan, vars man var död och som med sitt lilla barn skulle vräkas ur huset,

nödvändigt, nödvändigt för allt i världen, medgav Göransson, för där skulle ju en annan statare i stället, och som emellertid råkade få lunginflammation, så att hon inte själv kunde gå därifrån. Inspektoren hade fjärdingsmannen tillreds och allting och skjuts för dörren och plats för henne på fattighuset; var inne och såg på den sjuka ett par gånger, bet sig i skägget och svor i skägget, och resolverade till slut att hon fick flyttas i alla fall. "Hölj på henne bra och så kör. Hon dör inte av det." Och samma eftermiddag hade Vår Herre ställt till regn också. De voro redan där inne och skulle ta hennes säng med henne i och sätta på farstubron. Utanför på gatan stod händelsevis Gertrud, som kommit gåendes med en sockertopp från handlaren, Göransson mindes precis var hon stod. Bara en ung tös då. Och vid hörnan av huset stod ett par av godsets folk och mumlade. Göransson, som den dagen å sin husbondes vägnar gjort en äcka på herrgården, hade då just närmat sig med sitt ekipage. "Kan inte nån människa gå in och hindra det", hade Gertrud sagt, och Göransson hade stannat och sett på henne och fort kommit in i situationen. Hade så kört fram med sin kärra, så att den stod alldeles intill dörren och barrikaderade utgången, när de kommo bärandes med sängen. Parlamentering inifrån. Göransson höll på sitt. Men inspektoren gick fram för att ta itu med honom. "Håll hästarna!" hade Göransson då ropat till Gertrud, och sedan han sålunda fått båda sina armar lediga, hade han vidare klargjort sin föresats att hålla positionen. En av dem som stått vid hörnet kom fram och syntes vilja göra gemensam sak med befälhavaren på gödselvagnen. Nu sköts fjärdingsmannen fram och inspektoren åberopade kronans värdighet, vilken fjärdingsmannen också gjorde gällande utan att ändå ännu använda kronans armar. "Jo, för all del", Göransson var beredd att lyda kronan, "men..." Han fann ingen annan formel för sitt rättspåstående än denna: "Jag säger bara, att det inte ska ske i dag", vilka ord han efter passande mellanrum fogligt upprepade. "Och kanske inte heller i morn", tillade han samvetsgrant.

Det skedde icke heller den dan, och tidigt morgonen efter, som var en söndag, hade Göransson skaffat sig sin husbondes
(Forts. sid. 40.)

Skånsk idyll.

Foto G. Lundh.

Foto G. Lundh.

En skånsk gård i bygden, där Skåneslätten går över i skog.

KATTEN

Historien är för kort för en som inte var med eller inte hört Karna själv berätta den. Men historien är denna — vilken av byarna det så må ha varit som hon den gången tjänte i.

Karna stod i sitt kök och sysslade med sitt. Det är det ena.

Och så emellanåt tog hon sig ledigt och gjorde sig lustig med kattungen, det är det andra. Ty Karna tyckte om att göra sig lustig. Det hade hon tid till, hon hade tid till allt. Det fanns inte ett arbete, aldrig så besvärligt, som hon inte hade tid till. Det skall gå som en dans, sade hon, ifall det var fråga om någon särskilt svårt. Och nu hade hon tid att leka med katten.

Där satt den minsta flickan på en stol och såg på och var för tillfället mycket allvarsam, som barn kunna vara.

Barnflickan var där också och hjälpte till med sysslorna och så kom en av pojkarna in och stannade till och skulle se vad det var för något, ty det hördes gott in i stugan när Karna roade sig.

Och katten var outtröttlig som kattungar äro. Gjorde språng och gjorde miner.

Nu skrattade den lilla som satt på stolen. Katten stannade och såg sig om. Lade sig ner i försåt. Reste sig långsamt, gick med

smygsteg, gjorde sitt hopp — och var i ett huj tillbaka i sin utgångsställning igen, satt och såg oskyldig ut och låtsade som om ingenting alls hänt. Det var alldeles som när nån av drängarna är framme på golvet och gör manöver och smiter tillbaka på bänken igen.

Mor i huset kom också till i något ärende. Det blev något tystare då; men leken fortgick. Karna bara viskade sina utrop. Nej men se, se nu, och så skrattade hon. Husmodern gick stilla omkring och skötte sitt. Hon var svartklädd. Karna fortsatte och skrattade tyst, allt medan hon sneglade bort till husmodern med en ursäktande blick.

Men nu kom det något nytt.

Det kom en solstråle in genom fönstret. Alldeles synlig, så man kunde ta på den, så att säga. Den steg in genom immorna i köket, just en sådan stråle, som helgonen bruka hänga sina vantar på, raka vägen ner på katten.

Tyst, sade Karna och kvävdes av skratt. Tyst, tyst, gör ingenting.

Kattungen lyfte tassens försiktigt och slugt och — lät den mycket skickligt falla ner på solstrålen.

Och nu följde den lilla scen som Karna efter femti år säger, att hon aldrig kan

glömma. Det blev ett överlyckligt spektakel i köket. Alla samlade sig omkring medan katten gjorde sina nya ansatser, lurade och hoppade och grep till. Modern hade också stannat och tittat på, och det blev för en stund ganska stilla. Karna satt där i knäställning och överblickade hela sin krets. Och så tog det ju slut en gång det med. Mor gick sin väg och Karna reste sig och drog en sådan där suck som behövs efter en grundlig rolighet.

Hon slätade sitt förkläde och blev allvarsam igen.

Såg ni det, sade hon, att mor kom att skratta. Såg du det, vände hon sig till pojken, att hon millade? Det har inte hänt, nej inte på år och dag, inte sen far dog.

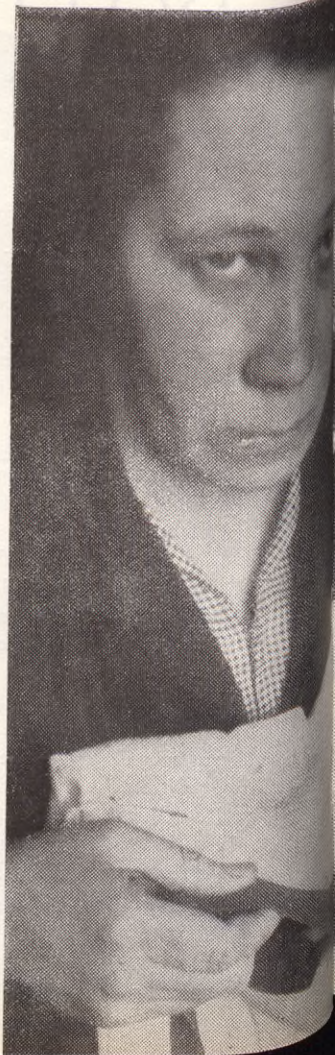
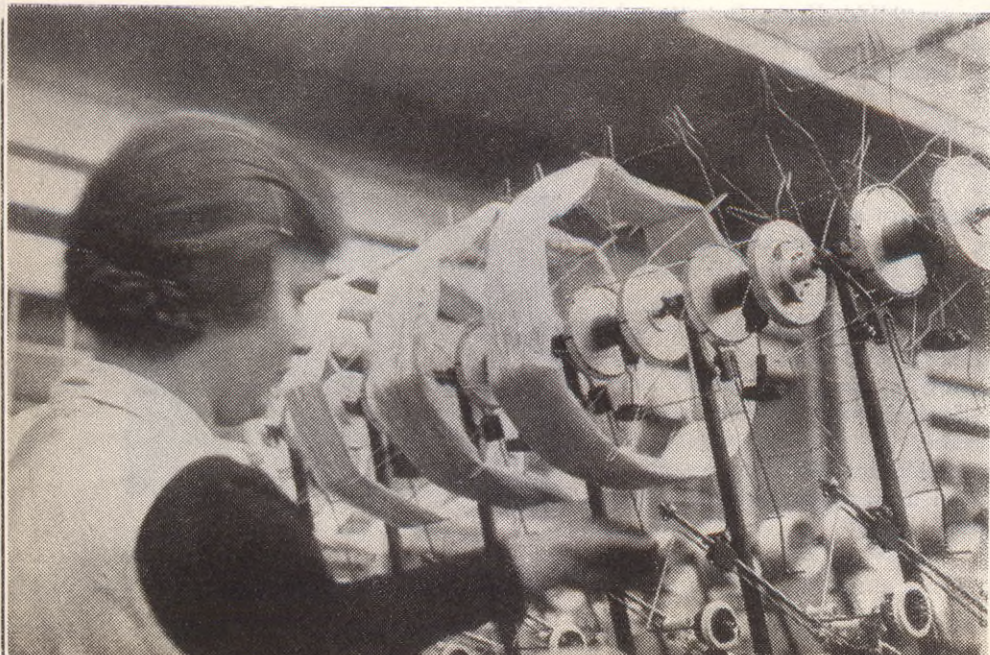

Malmö
strumpfabrik.

SKÅNEKVINNA

I INDUSTRIEN

Hälsingborgs
gummifabrik

Gummifabriksarbeterskan

Den skånska industriarbeterskekären domineras av en stor grupp: gummifabriksarbeterskorna. I tre av provinsens mera betydande städer har industrin ifråga sina stora fabriker, som i främsta rummet utnyttjar den kvinnliga arbetskraften. Då, exempelvis i Hälsingborg, spårvägarnas morgontåg mycket tidigt söka sig in mot centrum, skall man finna mest kvinnor i vagnarna från de södra stadsdelarna. De komma från olika håll, men målet är det samma: den stora gummifabriken i stadens centrum, där sinnrika maskiner vänta på sina kommandanter: kvinnorna, som äro redo att komplettera det arbete, maskinerna icke förmå, för att den stora fabriks varor skola bli säljbara, tilltalande och åtråvärda.

Unga och gamla, grånade i tjänsten och nykomlingar uppslukas de av fabriksportarna, och snart är det monotona arbetet i full gång inom fabriksmurarna. En manlig iakttagare, som är fast i föreställningen att kvinnorna i största möjliga utsträckning, särskilt de gifta, skola hållas borta från förvärvsarbetets olika områden, skulle kanske vid anblicken av denna stora skara industriarbeterskor göra högst kritiska reflexioner. Den som tränger en smula djupare in i problemet får snart upp ögonen för att inte minst de skånska gummifabriksarbeterskorna utgöra ett

vackert exempel på att de icke alltid ha rätt, som vilja förmena kvinnan varje sysselsättning, främst den gifta kvinnan. Ty det är att märka att många gummifabriksarbeterskor ha man och barn och följaktligen ett hem, som också kräver deras omvårdnad och tillsyn. Men likväl gå de i fabriken...

Ja, de gå i fabriken, ty den ger för många, många icke bara ett tillskott till hushållet, den ger allt för hela familjen. Icke minst i dessa tider. Det finns gummifabriksarbeterskor, som svara för hela familjers väl och ve: mannen är arbetslös, barnen ännu icke vuxna, och äro de det finns ingenting att göra för dem. Då är det bara mor att lita till — och om mor för ögonblicket inte har arbete på gummifabriken, har hon kanske haft det och har alltså relationer för att göra ett nytt försök. Och lyckas det — ty yrkeskunnigheten sitter i alla fall i — blir det familjens räddning för den tid, sysselsättningen varar. Det är i grund och botten en heroisk gärning, gummifabriksarbeterskorna utföra i sitt dagliga slit i fabriken. Ty de äro i otaliga fall de enda, som ha möjlighet att offra sig för familjen och familjens uppehälle.

Deras stora insats blir inte mindre, då det gäller familjer där även mannen har en inkomst, men så knapp att den inte alls förslår för ens ett nödortfött uppehälle. Där är det åter husmodern, som får träda emellan, och här blir problemet ännu större, om barnen äro små. Och det äro de icke så sällan i gummifabriksarbeterskornas hem. Den, som en bister morgonstund ser en ung mor med lillan på armen hasta mot barnasylens portar, skall snart, om han är hemmastadd med förhållandena, gissa sig till att det är en gummifabriksarbeterska. Jag har till och med hört de förståndiga och stenhårt förnuftiga tala sitt språk om att naturligtvis skola de vara inte bara glada utan även förtjusta över att få lämna sina barn i god vård, när arbetet kallar. Javisst, glädjen att kunna lämna lillan i förfarna händer när maskinen kallar på arbete och hemmet kräver inkomster är nog gott och väl — men vem pejlar moderns känslor då hon skall lämna barnet för att ge sig det nödvungna förvärvsarbetet i våld? Gummifabriksarbeterskan om någon har fått kämpa den kampen och — ge sig, ty säkert har hennes känsla, hennes kvinnlighet fordrat hemmet före fabriken, men livet, det bistra och hårda livet, har först och främst krävt att händerna skulle göra sitt arbete i fabriken och fabriken därigenom ge bröd och lite mera välstånd åt icke minst familjens små. Inom kvinnorörelsen har nog gummifabriksarbeterskan icke gjort den insats, man med hänsyn till kårens numerär skulle ha väntat. Men det måste rättvisligen sägas, att många av pionjärerna i kvinnorörelsen kommit just ur gummifabriksarbeterskornas led. I Hälsingborg bland andra Ida Rosenkvist, som ända till sin död var en vardagens tappra förkämpe för kvinnorörelsen och dess idéer och som aldrig, hur stort och kompakt motståndet än var, gav vika utan in i det sista slogs och slogs med framgång för sin mening, sin övertygelse och sitt varma hjärtas krav att åstadkomma något bättre, något högre, något stiligare ur den slitsamma tillvaro, som blivit dessa arbeterskor beskärd. Det är nog ändå, man har det på känn när man talar allvarigare och i stillsamhet med dessa kvinnor, något av allt detta, som rör sig inom dem, fastän det än så länge tagit gestalt endast i några få föregångerskor. De veta, alla dessa tusen, att de kämpa, en hård strid, en strid för familjen, en strid för livet, att de ge, även som ogifta unga kvinnor, sitt bästa för den samfällighet, som heter familj och samhälle, och det behövs nog bara den tändande gnistan för att denna stora arbetande industriarbeterskegrupp skall bli en aktiv division i den svenska socialdemokratiska kvinnorörelsen. Så är vår tro — det är den rätta väckande profeten som har den stora uppgiften för sig.

Allan SELGE

G
R
A
N
N
L
Å
T
S

K
V
I
N
N
O
R
N
A

Den stolta, sköna lyxkvinnan, som med ett väl beräknat småleende på sina färgade läppar i ensamt kyligt majestät står där omgiven av män, som mörda varandra för hennes eller hennes juvelers skull; henne tänker jag inte alls på i detta sammanhang. Hennes timglas har f. ö. snart runnit ned.

Ej heller tänker jag så mycket på den lilla bjäfs- och grannlåtskvinnan, som låter sin man slita ut sig för att tillfredsställa hennes lyx- och nöjesbegär. Den kvinnotypen bör visserligen bortarbetas, bekämpas, ty den är ett direkt ont. Om de inte ödelägga man och hem och barn, så tvinga de i varje fall mannen att hålla blicken lika stadigt fäst vid jorden, som de själva göra — slavar under sina många onödiga ägodelar, fångar i sina dyrbara hem, som de äro.

Men även om vi bortse från dessa båda typer av kvinnor, så måste man tyvärr konstatera att benägenheten att smycka sig och sitt hem med onödig grannlåt, bjäfs och glitter och dingelidong, den är skrämmande stor bland vår tids kvinnor. Knappast ens de bästa bland dem kunna helt fritagas från denna last, denna egendomsdyrkan.

Kan detta möjligen bero därpå, att bakom ytan av den moderna, frigjorda harmoniskt självsäkra kvinnan, ändock lever kvar och frodas något av forna tiders

förtryckta och "sunda konservatism"? Låt oss fundera ett slag på det här!

— Ända till för 100—150 år sedan gick också mannen klädd i grannlåter, i siden och spetskrås, smycken och blänkande knappar o. dyl. om han så hava kunde.

Men amerikanska bönder och franska sansculotter, som under de många revolutionsåren fått se ryggstycket på allt för många springande sidenrockar och sett allt för många spetsmanschetter darra av skräck, kunde inte hysa någon aktning för grannlåtsdräkten. De hade ej heller behov av den för att därmed vinna i säkerhet och självförtroende. De behövde endast se på sitt verk, konstatera att de på 10—20 år hade vänt upp och ned på halva världen och nästan vädrat ut medeltidens bårhuslukt, för att förstå att de voro minst lika mycket värda som spetskrås- och juvelmännen.

Därför stiger mannen ur den stora revolutionens reningsbad, befriad från allt bråtet, klädd i långbyxor och med en liten tuppfjäder i hatten i st. f. den brokiga, vajande plymen. Han hade blivit saklig i sin klädedräkt liksom i bedömandet av sig själv och sin uppgift.

Men kvinnan behöll grannlåten och ända till våra dagar också den opraktiska klädedräkten. På de senaste årtiondena har hon emellertid, med den ursprungligen för henne karakteristiska blick för ändamåls-

enligheten i det vardagliga livet, gjort om sin klädedräkt, så att den nu är vida mera praktisk än mannens, men — bjäfsset och grannlåten, allt bråtet, som mannen slängde för över hundra år sedan det har blott alltför många kvinnor ännu kvar.

Vad kan nu detta bero på?

Ingenting ha ju många kvinnors bjäfs och grannlåter med skönhet i klädedräkt att göra. Det ändamålsenliga är nu mer än någonsin och i framtiden ännu mer än nu, mycket svårt att förena med måttfullheten hos det verkligt sköna. Och ingen man finner en kvinna skönare därför att hon är bemängd med smycken och dyrbara kläder. Dels förstår han sällan att bedöma dessa saker och gör han det så är det ur synpunkten: Fin skyltdocka el. dyl. Dels ser en man icke på kläderna utan, som bekant, i genom dem på kroppens linjer och rytm när han ur skönhetsynpunkt bedömer en kvinna. Hennes goda smak kan han uppskatta bättre utan än med bjäfs, bättre genom billiga kläder än genom dyrbara.

Och ingen kvinna tror väl att en man älskar henne för smyckenas skull? Möjligen gifter han sig med henne för smyckenas och den därigenom annonserade rikedomens skull. Grannlåten och de dyrbara kläderna kan alltså ingenting ha med kärlek att göra!

Skulle detta begär hos många kvinnor (Forts. sid. 40.)

Carnusol rengör och polerar möbler m. m. utan att lämna fett efter sig.

Absolut oskadligt för ytan. Pris pr flaska Kr. 1:25.

Säljes i alla Färg- och Kemikalieaffärer.

Fabrikanter: WINGÅRDS, MALMÖ.

Fru Engström, Höganäs,
en mycket populär pionjär
inom Skånes socialdemokratiska
kvinnodistrikt.

Mors två röda böcker

Red. Persson i Västgöta-Demokraten om den
första fabriksarbeterskan han blev bekant med.

Den första fabriksarbeterska jag blev närmare bekant med var min mor. Lämnad ensam med tre små, då min bror var nio månader, min syster lite över tre och jag nyss fyllda sex, hon själv trettioett, arbetade hon först några år med sömnad samt som hjälp- och tvättkvinna i herrskapsfamiljer, men lyckades omsider få plats i sockerraffinaderiet Öresund, där hon stannade tills fabriken nedlades. Det kan kanske låta underligt att säga lyckades om att få plats å en fabrik, men det är faktiskt rätta ordet. Mor var i varje fall själagläd, då hon fått platsen. Arbetet var visserligen styvt och arbetstiden lång, från 6 till 6 med två timmars raster, men ändå inte så lång som då hon gick bort på hjälp i familjer — ibland kunde hon då få vara borta ifrån oss både natt och dag — och här blev hon ju fri på bestämd tid varjämte inkomsten blev, om och inte så synnerligen mycket större, mera jämn och säker.

Om det nu berodde på att Mor hade en ovanligt god hälsa, eller på hennes kärlek till oss och stark ambition, nog av: i vårt hem skulle det aldrig hända, att det slarvades med varken matlagning eller rengöring och snygga kläder fingo vi alltid även om det säger sig själv att de voro förfärdigade av det billigaste material, som stod att få tag i. Så det är enligt min erfarenhet visst inte oundvikligt, att det skall bli smutsigt och eländigt i ett hem, därför att modern deltagar i förvärvsarbete, inte heller att barnen skola få hungriga eller eljes fara illa om de inte ha någon far. Huvudsaken är nog alltid att ha en duktig Mor.

Men det var ju inte om vad hjärtat är fullt av här skulle talas, utan om fabriksarbeterskan. När Mor börjat på Öresund, var det inte bara den säkra inkomsten och den bestämda fritiden hon var glad åt, utan även och icke mindre därför, att hon nu äntligen kunde komma med i en fackförening och få åtnjuta förmånen av dess ömsesidiga stöd och skydd. Socialist hade hon varit så långt jag kan minnas,

hennes bröder voro livligt intresserade medlemmar i rörelsen, ett par av dem i förtroendeställning, men hennes arbete dittills sådant, att organisationer ännu icke bildats för dess utövar. Jag minns mycket väl den dag hon kom hem och visade sin röda fackföreningsbok och sade: ser ni här pysar, nu är jag inte ensam längre. Och så kom hon med i fabriken sjuk-kassa, även en ny värdefull trygghetsfaktor.

Fackföreningsboken var till form och färg snarlik en annan liten röd bok, Mor länge haft och mycket flitigt använt: Socialistisk sångbok. Det roligaste hon visste var att sedan hon stökat färdigt sitt under veckan icke medhunnat arbete bortåt söndagseftermiddagen ta fram den boken och sjunga igenom den från pärm till pärm med oss. Hade vi någon lekkamrat med opp på vindskupan, som ville och kunde sjunga med, blev det förstås så mycket roligare. Efteråt blev det kaffe med dopp och sen alltid tidigt i sång, ty "en kväll i veckan måste man väl kunna få lägga sig i tid och sova ordentligt ut", sa' Mor. De andra kvällarna blev det däremot ibland ganska sent innan det blev släckt på kupan, ty då skulle ju Mor sy, sticka och stoppa åt sig själv och oss tre slitvargar.

Med det egentliga fabriksarbetet sysslade Mor endast en kort tid, sedan blev hon fabriksstäderska, vilket nog var ungefär lika styvt och väl så otrevligt, men gjorde att hon slapp nattarbetet. Det var hon nämligen rädd att hon inte skulle komma att stå ut med, det var ju tolv timmar pr natt varannan vecka på den tiden och jag kan intyga att det inte var lekverk, jag höll nämligen själv på med det i ett par års tid, dels på den fabriken, dels på en annan. Gott humör hade Mor alltid, det enda som någon gång på allvar störde, det var när hon hade besvär med sömnen och det besväret blir långt värre om man skall alternera mellan dag- och nattarbete. Att kunna sova en ljus varm dag efter en tolv timmars arbetsnatt i den heta kva-

va fabriken var det f. ö. inte många som hade lätt för, även om de icke, som Mor hade en massa familjebestyr att ställa med på fritiden.

Som städerska fick Mor vara överallt i fabriken. Och med tiden förvärvade hon en riktigt grundlig insikt i den mycket mångsidiga sockerfabrikationens olika detaljer, som hon var mycket stolt över. "För mycket får man aldrig veta och det kan ju vara bra att kunna ifall man skulle bli fabriker en gång", brukade hon säga när någon skämtade med henne över att hon var så nyfiken på alla apparater och maskiner, som hon ju strängt taget inte hade med att göra. De allra flesta togo sannerligen inte notis om någon annan maskin än den, som de själva skötte eller stodo närmast. De hade andra intressen och voro mest glada åt arbetet när det var slut för dagen eller de fingo sin veckoavlönning. Inte så att förstå, som om de voro slöa eller likgiltiga, många voro tvärtom mycket livliga, kunde sjunga och skämta trots förbud och sveko heller inte speciella arbetsuppgifter, men se utöver dem och betrakta sig som delar i en stor och viktig produktionsprocess gick dock över deras horisont, åtminstone de yngres och de flesta voro unga. En och annan hade däremot starkt gripits av solidaritets- och organisationstanken, vilken ju då i seklets början gick fram med makt bland massorna i Skåne, och gjorde bra insatser för dess utbredning och förverkligande. Mycket har ju ändrats sedan dess, framförallt i fråga om arbetstiden, men människorna äro sig nog tämligen lika, de ändras ju som bekant inte så snabbt. Och nu som då är det väl vid sockerfabrikerna olika med intresset för arbete och samverkan hos de skilda individerna. I någon mån är kanske intresset större hos männen än hos kvinnorna. Det var så då och detta hör nog till det som går mest sakta att ändra. Men väl vore det både för kvinnorna och det hela om takten därutinnan kunde påskyndas, så som kvinnans andel i arbetet ökat undan för undan.

FRU SIGNE HÖJER, Malmö, förenar med sitt sekreterarskap i Skånes socialdemokratiska kvinnodistrikt ett energiskt arbete inom fredsrörelsen.

MÖDRARNAS INTERNATIONAL

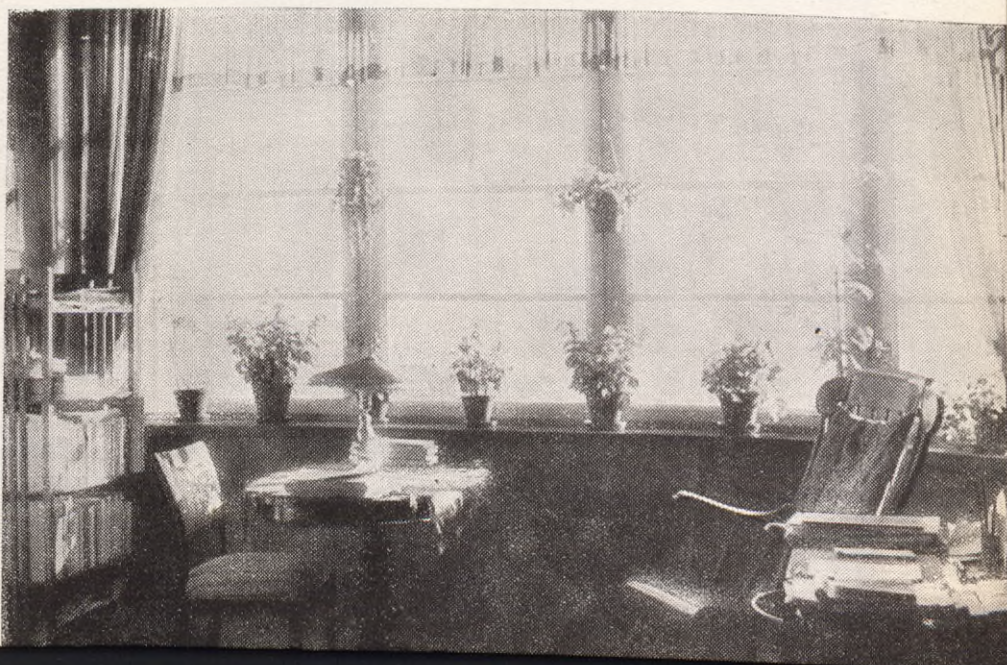
Tidens saklighet har gripit även oss unga mödrar. Och inte bara när det gäller de döda tingen omkring oss, utan också de levande. Vi fordra mera ändamålsenlighet i vad vi göra själva, i vad som sker runt om oss. Liksom arbetslivet för övrigt i vår tid rationaliseras, kräver nutidens mödrar större effektivitet av vårt eget arbete som mödrar. Forna tiders moder tillbragte sitt liv med att föda barn, ofta tills hon dog i barnsäng. Av sin stora barnskara fick hon se flera dö, ibland ända till hälften. Hon var van vid naturens slösaktighet, såväl när det gällde växt- och djurlivet som — människolivet. Eftertanken var ringa. "Gud föder och kläder nog människorna, liksom han låter liljorna blomstra och dö." Födelseprocenten var stor, dödlighetsprocenten likaså.

Tiden har blivit en annan. Arbetslöshetskommissionen är ingen rundhänt Gud. Nutidens mor har fått lära sig tänka. Hon vill bestämma sin barnskaras storlek själv, och hon gör det också. Det har blivit logik i hennes handlande som i hennes tankar. Kan jag inte försörja mera än tre barn bör jag ej ha fler. Är det risk för mitt liv att jag föder ett barn till bör jag för de

andras skull ej göra det. Födelseprocenten har minskat, men dödlighetsprocenten likaså.

Detta krav för logiskt till ett annat. Vi läser i tidningarna hur man vänder sig till kriminalpolisen angående en hundvalp, som inte hastigt nog blivit avlivad, utan fått plågas i onödan, medan när det gäller människomaterial i krig, vilka grymheter som helst tolereras. Vi läser om önskvärdheten av hälsobostäder åt alla för att skapa ett sunt släkte — samtidigt begär man från Röda Korset att det skall byggas underjordiska källare för att skydda människorna vid gaskrig. Vi skulle anse den husbonde för sinnesrubbad som uppförde avelsdjur och just när de skulle börja göra nytta, tog livet av dem och kastade dem på sophögen. I kampen för kvinnorörelsen talades det mycket om "förspild kvinnokraft". För min egen del tänkte jag då mest på kvinnornas arbetsvillkor, evighetshandarbeten och annat. Nu gå våra tankar först till den förspilda kvinnokraft, som födadet och fostrandet av de tolv miljonerna innebar, som nu ligga begravna på krigsskådeplatserna. Sjukdom och naturkatastrofer böjer modern sig för, men ej för att medvetet massdödande av sönerna skall
(Forts. sid. 31.)

Fru Höjer hinna även vara en förtjusande mor och värdinna i ett ovanligt vackert och trevnadsfyllt hem. Ovan en intagande bild från barnkammaren. Här en inbjudande vrå från fru Höjers egna rum i Malmö.

"Och så de många trevna arbetarhemmen . . .

Det är ett bra underligt tal, det där talet om att den nuvarande samhällsordningen, styrd efter privatkapitalismens ekonomiska principer och hägnad av borgerlig ideologi — att den skulle vara det mänskliga samhällets, alltså hemmens och familjelivets tryggaste värn och fäste i världen.

Det talet bruka vi ju alltid få höra särskilt när folket kallas till politiska val. "Tänk på ditt hem — rösta med de borgerliga", är en mycket vanlig högerfras i valtider.

Intet tal kan vara falskare, vara mera uppenbar lögn. Se på Sesarö, se på de döda samhällena i de norrländska sågverksdistrikten, den svenska storkapitalismens f. d. förlovade land. Kasta i de yttersta av dessa dagar blickarna på det skånska gruvdistriktets samhällen. Leta upp Nyvång, Billesholm, Skromberga.

Det skånska gruvdistriktet sträcker sig från Höganäs längst upp i nordväst ner till slutningen av den vackra Söderåsen. Ur jorden har ända sedan 1500-talet hämtats stenkol, i vår tid även värdefulla leror. I överensstämmelse med den rådande ekonomiska samhällsordningen ha privatkapitalistiska företag under tidernas lopp förvärvat rätten att bearbeta fyndigheterna. Sedan 1911 ha samtliga gruvor förenats under ett företag, Höganäs-

. . . här råder oftast en verkligt god och trivsamt hemkultur."

Samhället, som inte vill dö

Redaktör Hanna Leikel i tidningen
Arbetet skildrar kvinnorna o. hemmen
i det av skövling hotade Billesholm.

Billesholms Aktiebolag, och det är detta bolag som nu gått in för snabb och effektiv rationalisering av driften i det privatkapitalistiskt vällovliga syftet att till varje pris nå fram till en bredare vinstmarginal. Priset är arbetslöshet och gruvsamhällen med avklippt livsnerv.

Under tidigare år har bolaget visat prov på ganska vidsynt social förståelse. Goda och vackra arbetarbostäder ha uppförts, bl. a. i Billesholm, som än i dag till synes ter sig som ett mönstersamhälle. Endast arbetslöshetens irreterande tystnad stör idyllen. Under tidernas lopp har det skånska gruvdistriktet befolkats av en synnerligen gedigen arbetarstam. Det har varit och är alltså stil över detta gruvfolk, både männen och kvinnorna. Hos dem har den skånska arbetar- och fackföreningsrörelsen ägt en kraftkälla — något som Skånes socialdemokratiska kvinnodistrikt inför sitt tjugofemårsjubileum har skäl att erinra sig. Socialdemokratiska kvinnoklubbar fanns det inte just gott om för ett par decennier sedan, men de flesta av våra klubbar uppe i gruvdistriktet ha redan passerat 20-årsstrecket. Vid konferenser och sammankomster har det alltid varit välgörande att lyssna till gruvkvinnorna, som gjort sig kända för sunda, kloka och praktiskt förnuftiga förslag och inlägg i debatterna. "När gruvombuden tala är det sannerligen ord och inga visor", sades det en gång på en distriktskonferens.

Detta värdefulla drag hos folket i det skånska gruvdistriktet har sin mycket givna förklaring. Visst har arbetet för dagligt bröd varit hårt och slitsamt, men man har generation efter generation haft en tryggad utkomst och särskilt under de senare åren relativt goda materiella förhållanden. Arbetslönen har varit normal och andra arbetsförmåner ha bidragit till att underlätta tillvaron. Resultatet har inte uteblivit, den lättare livsföringen har gjort människorna vaknare, sundare, rakare till både kropp och själ. Jag vet mig sällan ha träffat arbetarkvinnor, som varit så intresserade av sociala och politiska ting som fruarna från Billesholm, Bjuv, Skromberga och de andra platserna i det skånska gruvdistriktet. Med liv och lust och intresse ha de deltagit i kommunalpolitiken. Och inte ha de varit främmande för rikspolitiska frågor heller. En sådan rörelse i tiden som kooperativt vann snabbt deras gillande, och i ett par av samhällena ha kvinnorna ensamt satt i gång med kooperativ matvarudistribution. En numera gammal klubbkamrat, Johanna Gullstrand i Skromberga, har på det sättet först med skottkärra, senare med häst och vagn kuskat omkring i många Herrans år och levererat kooperativ sill och fisk till hushållen. — Det frivilliga folkbildningsarbetet har stått högt i gunst bland detta gruvfolk och föreläsarna från Lund löste alltid med särskilt nöje biljetter till dessa gruvsamhällen, vissa om att de där möttes av en både talrik, vaken och intresserad publik.

Och så hemmen, de många trevna arbetarhemmen, antingen på egen grund eller i bolagets bostadshus. Med välhållna täppor om-

kring. I flertalet av dessa hem upptäcker man verkligen god och trivsamt hemkultur. När det talats om arbetarkvinnor, stämplade av brist och brödbekymmer och slitna av en alltför hård och tung tillvaro, har det varit gott att erinra sig arbetarhusmödrarna i det skånska gruvdistriktet, deras enkelt glada strävan att efter bästa förmåga och efter givna resurser styra och ordna i köllare, kök och skafferi.

Även borgerlig politik, ja, framför allt den brukar ju aldrig försumma att hävda hemmens enastående värde i samhällslivet. Men nu — på en vink av aktieägare, missbelättna med erhållen utdelning på insatt kapital, skall allt detta skövlas. För ungefär ett år sedan fingo Billesholms arbetare avsked med dusör, och nu är turen kommen till andra samhällen i gruvdistriktet. Brytningen av Billesholmskolen ställer sig för kostbar, den går inte i stil med rationaliseringsprincipen inom industrien, schakten läggas igen, samhället lamsläs. Hantverkare och handelsmän vrida sina händer, även de drabbas av den kära privatkapitalismens bannbulla — och inne i de små gruvhemmen tänkes det. Tänkes skarpt.

— Finns det någon enda här i byn, som inte har blivit socialist och antikapitalist på den här kuppen, måtte han vara mogen för därhuset, säger en betänksam äldre gruvkvinna.

— Det kan nog vara riktigt kanske, att det inte ger så stor vinst att bryta våra kol. Men det ger dock bröd och tak över huvudet åt åtskilliga hundra svenska medborgare, och det är väl också en form av vinst för landet, säger en annan. Och, må vara, att Billesholm har sin framtid bakom sig numera som stenkolsort, må vara — men det finns väl nånting som heter successiv avveckling. Ge oss tio år att lägga om försörjningen på, och vi ska vid gud gå i land med uppgiften.

Så ungefär går talet man och man emellan i det dömda samhället. Och man måste härvidlag betänka att det inte är ett baracksamhälle utan en välbyggd och välordnad större järnvägsstation vid en av landets stambanor, en plats där folk har byggt och bott och fostrats och dött generation efter generation. Till denna barocka privatkapitalistiska historia hör också, att all annan industriell företagsamhet varit så gott som portförbjuden i detta Billesholm. Bortsett från ett antal större och mindre jordbruksegendomar ute i socknen har den centralare arealen befunnit sig i gruvbolagets ägo vartill kommer ett område krono-

jord. En industriföretagare har alltså praktiskt tagit inte kunnat friköpa jord för eventuell fabriksdrift i samhället. Några nya arbetstillfällen att tala om givas alltså för närvarande inte. Det nu gångna årets arbetslöshet har kunnat uthärdas tack vare konstantunderstöd och tillfälliga nödhjälpsarbeten. Nästa år orkar man helt enkelt inte tänka på, därest inte det under slutlig utredning varande projektet om kooperativ gruvdrift går att realisera, förklarar folkskollärare Malm, en av de mest aktiva och energiska talesmännen för detta projekt.

— Hur vi klara oss, säger en av de arbetslösas hustrur. Hennes blick är rak och klar, när hon fortsätter: Vi ger oss väl inte i första taget, även om det känns bittert. Än så länge har vi ju tak över huvudet och jag vill se den dag, då bolaget vräker ut oss. Då får ni höra talas om riksskandal. En del av våra mannar har ju fått komma ut och knacka sten i vinter, i somras var det många av de yngre hustrurna som tog ut på betfältet eller fick anställning som servitriser, kokerskor, diskerskor och städerskor vid badorterna på västkusten, och det blir till att göra på samma sätt i somma. Men med kommunens finansiella resurser är det slut, skatteinkomsterna förslå ingenstans, de fonder som fanns är bottenskrapade. Inte blir det särskilt roligt att gräva och så i trädgården till våren — man vet ju inte ens, om man får skörda något. Förr hade vi en fin köksträdgård hemma och på den tiden stod glasburkarna inte tomma precis, när vintern kom. Hade vi inte haft varandra och träffats då och då på klubbmötena, tror jag nästan vi suttit med armarna i kors helt och hållet i höstas.

— Säg, kan någon förstå meningen med att förinta allt detta, säger hon till sist och visar med en gest ut över samhället och bygden.

Nej, sannerligen. Men ett är säkert: inte är den privatkapitalistiska samhällsordningen något värn och fäste för hem och familjeliv. Den har tvärtom i de yttersta av dessa tider visat sig vara en ytterst dolsk och farlig fiende just till familj och hem. Bevisen härför börja bli så många och så obehagliga, att den gamla borgerliga lögnen om "trygghet" hädanefter tarvar ett ovanligt kvantum stupid fräckhet för att kunna återupprepas. Det lönar sig i varje fall inte att försöka den längre vare sig bland de norrländska sågverksdistriktens eller det skånska gruvdistriktets prövade arbetarkvinnor.

Billesholmskvinnornas ledare hålla rådslag. »När gruvkvinnornas ombud tala, är det sannerligen ord och inga visor.

Friska lyckliga BARN

Mathilda Holmgren.

Foto G. Lundh.

Fröken Mathilda Holmgren är överlärare vid en av de största och vackraste folkskolorna i Malmö. Hade det varit så att namnet på skolan — Sorgenfriskolan — tillkommit efteråt, skulle man inte funnit något märkvärdigt däri. Alla upptänkliga anordningar för elevernas välbefinnande och trevnad finnas nämligen. Ett härligt badrum och dito tandborstningsrum hör till sevärigheterna.

Mathilda Holmgren är stadsfullmäktiges enda kvinnliga medlem i Malmö. Hennes största intresse är skolfrågor och särskilt ivrar hon för införandet av kommunal kindergården för de barn som mest äro i behov därav, nämligen arbetarebarnen. Hon är även en av Malmöklubbarnas och Skånedistriktets mest intresserade och aktiva medlemmar. Morgonbris har länge haft förmånen att få räkna fröken Holmgren bland sina medarbetare. Det är alltså en för oss välbekant stämma som tar till orda i följande artikel.

Friska och lyckliga barn det är vad vi önska se i såväl hem som skola. En viktig förutsättning härför är den förebyggande hälsovård, som bör vidtagas redan i barnets späda år och fortsätta genom barn- och ungdomsåren. Vad det då framför allt gäller är upplysning och bibringande av goda vanor. Jag vet ingen i vårt land, som på ett så mästertligt sätt som förre överläkaren vid Trälleborgs lasarett, doktor C. Aug. Ljunggren, förstått att finna de enklaste och mest effektiva medel för att vinna intresse för de ungas fysiska fostran. Han har vänt sig direkt

till barnen för att genom dem nå föräldrarna och hemmen.

I en serie radioföredrag, behandlande hygieniska spörsmål, har han på ett utomordentligt sätt lyckats fånga sina unga åhörare. När farbror doktorn har utsändning i radio, lyssna barn av olika åldrar med spännt intresse. Han är så enkel i sin framställning, så naturlig, så rakt på sak, så humoristisk, säga de om honom. De ha därför med förtjusning gått med på hans förslag att skriftligt återgiva, vad de minns av hans råd om huru de skola bli va friska och starka gossar och flickor.

Dessa uppsatser ha i många fall på doktors begäran tillsänts honom. Själv har han meddelat, att cirka 6.000 uppsatser inkommit, huvudsakligen från landsbygden, och han har utdelat till de små författarna 400 pris, från 3—25 kr. Många av uppsatserna äro illustrerade, så där piggt, trevligt och naivt, som endast barn kunna göra det.

Men så kommer det överraskande. Doktor Ljunggren har samlat och utgivit dessa små alster under titeln "Hur vi blivit starka och friska". Det är en läsebok i hälsolära, som sannerligen inte skäms för sig, fast den både är författad och illustrerad av barn i skolåldern. Den är betagande i sin friskhet, både vad det gäller innehållet och framställningen. Den går skarpt fram mot kaffemissbruket. Kaffet är ett gift för barnen. Därför bort med kaffepannan och fram med mjölkbringaren. Den goda, vita, närande mjölken, det är barnens hälso- och växtkälla. Skildringarna och teckningarna i boken föra barnen ut till lek och ras i skog och mark. Bakgårdar och mörka trappor skall man undfly. Barnen komma med skidor och skridskor, när Bore härskar, men om sommaren springa de barfota och hjälpa till i kolonier och trädgårdar eller också plaska de i det klara vattnet i dammar och sjöar. Fönstren öppnas för den friska luften. Farbror doktorn har ofta framhållit, att man blir stark och frisk inte bara av närande mat utan att därtill också behövs god sömn. Och den goda sömnen fordrar frisk luft. Sov därför om möjligt, med fönstret öppet även under natten! —

Doktor Ljunggren fortsätter innevarande termin med sina föreläsningar i radio för skolbarnen. Den 20 febr. gav doktorn "hälsoråd till barnen" och med denna föreläsning var en pristävling förenad. Det gäller att friska upp minnet av vad förut meddelats, och därjämte berättade doktorn om nya undersökningar, som gjorts i olika länder för att skapa friska, kraftiga och starka barn. Barnen uppmanades att skriva uppsatser, åtföljda av teckningar, om hälsovården och huru de följt dem. Den 24 april talar doktorn i radio om för sina små vänner, vem som skrivit de bästa uppsatserna, och så förrättas prisutdelningen.

Det skulle säkert vara till stor nytta jämväl för barnens mödrar, om de hade tillfälle att lyssna på föredragen, som utsändas mellan kl. 1—1.30 e. m.

Mathilda HOLMGREN

Fru Kersti Hansson. Hon var född 14 nov, 1852 och dog 23 nov. 1924.

Mor till Sig. och Per Albin

Det anses självfallet att söner skola tala kärleksfullt om sin mor, men när statsminister Per Albin Hansson och hans broder Sigfrid Hansson nämna ordet mor så är det ändå med en sällspord värme och beundran. Vad kan i detta skånenummer ge en vackrare bild av en skånsk arbetarkvinna än följande ord av red. Hansson

Kära Kaj!

Egentligen borde jag inte ha givit Dig löftet att skriva om Mor. Jag känner mig nu oförmögen att fullgöra uppgiften så som jag önskar att jag kunde det, och förresten fruktar jag, att Mor skulle ha undanbett sig en sådan uppmärksamhet. Hon önskade nämligen ingenting hellre än att få leva sitt liv i stillsam tillbakadragenhet, borta från människornas ävlan och fåfänga. Följaktligen deltog hon icke på något sätt i föreningslivet, ehuru hon hyste varma sympatier för arbetarrörelsen och dess strävanden och glädde sig över att mina bröder och jag med liv och lust deltog i dem. Familjen var hennes allt. Åt den hade hon vikt sitt liv och åt den ägnade hon all sin tid och all sin omsorg. På den slösade hon sin godhet och kärlek. Hon var, med andra ord, en mor av den gamla stammen, en av de många tusende strävsamma, pliktuppfyllda uppoffrande och kärleksfulla mödrar, som förmått skapa en ljus och trygg tillvaro för de sina, trots ofta otroligt ogynnsamma materiella resurser.

Din tillgivne vän och kollega
SIG.

Intressanta bilder ur de två namnkunniga brödernas liv ge de barndoms- och ungdomsminnen, som redaktör Sigfrid Hansson börjat teckna ned och varur Morgonbris blir i tillfälle att i sitt nästa nummer publicera några alldeles förtjusande fragment

Statsministern
och hans fru

STATSMINISTERNS MAKÅ, fru Sigrd Hansson, var den första kassörskan i det nu jubilerande kvinnodistriktet. Hennes mor fru Sofia Westdahl hörde också till de första socialdemokratiska kvinnorna i Skåne. Fru Hansson minns med rörelse den stolta upptakten, den entusiasm och arbetsiver, som alla lade i dagen. Sockerfabriksarbeterskan Emma Eskilsson från Arlov, Sven Perssons fru och hela raden av duktiga arbetarkvinnor. Alla arbetade de för samma mål utan hänsyn till vad de offrade av tid och kraft. Organisationerna i Skåne under denna märkliga brytningstid genomsyrades av en varmare familjeton än vad nu blir fallet med våra dagars jäktade människor. En av mina värdefullaste erfarenheter från denna tid — framförallt från åren i den 600 medlemmar starka ungdomsklubben — var just betydelsen av samarbete mellan män och kvinnor. Partiets intressen äro ju gemensamma för dess manliga och kvinnliga medlemmar.

Semesterkursdeltagare fyllda av glada förväntningar på väg till Fridhems folkhögskola, Svalöv.

Vad de ha hunnit med

Det jubilerande kvinnodistriktet har åstadkommit åtskilligt vid sidan om sin propagand- och upplysningsverksamhet bland kvinnorna. Här en axplockning ur de senaste årens fina vinster.

Semesterkurserna på Fridhems folkhögskola bli mer populära för varje år. Ett sextiotal arbetarekvinor, husmödrar från olika delar av Skåne ha här en härlig veckas ledighet. Många äro för första gången borta hemifrån, fria från hushållsbekymmer. Vilket som är det roligaste på Fridhem? Ja, säg det. De intressanta föreläsningarna, diskussionerna, samkvämen, den kamratliga samvaron, soliga latstunder i parkens gräsmattor, utfärderna eller kanske rent av — morgongymnastiken! Det hela blir till friska minnesblad, som man tar fram under vinterns släp och enahanda och som hjälper en framåt även då.

Rådgivningsbyrå för frågor rörande släktlivet har på Skåne-distriktets initiativ anordnats i Malmö å hälsovårdsnämndens lokaler. Längre ha kvinnorna diskuterat och uttalat sig om önskvärdheten av sådana mottagningar med rådgivning av läkare. Och säkerligen kommer denna byrå att följas av andra i vårt land. I Tyskland ha hälsovårdsnämnderna i många städer inrättat sådana mottagningar, men i Sverige är Malmö-byrån den första.

Hygieniska åtgärder Liksom Jane Addams — nobelpristagarinnan — på sin tid i Chicago fick jämte kvinnoklubben vid Hull House åtaga sig inspektionen av renhållningen i fattigdistriktet där för att få bättre förhållande så ta våra kvinnor inom klubbarna i Skåne städse nya initiativ inom detta område. Kostnadsfria toilettanordningar för kvinnor, bättre skydd över renhållningsvagnarna, sjukvårdskurser för arbetslösa kvinnor, spädbarnscentralers upprättande, gymnastiktrupper. Se här några av de frågor som senaste åren förts fram och i flera samhällen blivit lösta.

Solbad, kvartslampor, läkare och tandläkare ha införts i skolorna i många av de skånska städerna. Våra kvinnor ha ofta framfört kraven härpå. Och nu arbetar man i klubbarna på landsorten för samma mål.

VISKADALENS FOLKHÖGSKOLA

Viskadalens femte sommarkurs för kvinnliga elever börjar den 10 april och pågår till den 5 aug.

Undervisning i allmänbildande ämnen, särskilt sociala och andra samhälleliga problem. Skolköksundervisning och kvinnlig slöjd, undervisning i sjukvård. Första årskurs för elever med folkskoleunderbyggnad.

Andra årskurs med specialiserad och fördjupad undervisning för dem som tidigare genomgått folkhögskolas första årskurs eller äga motsvarande kunskaper.

Begär genast prospekt från skolans föreståndare, adr. Seglora.

Skolbad i Malmö.

Mödrarnas international (Forts. från sid. 25).

vara lagligt. Så se vi över allt kvinnorna i främsta ledet i det praktiska fredsarbetet.

Härtill kommer att kvinnorna i största delen av Europa på sista tiden blivit en faktor som man börjar räkna med även i ledningen av det ekonomiska livet. I Tyskland satte man i fjol en kvinna i ledningen för en bankkoncern med den motiveringen att man behövde litet sunt förnuft även i bankväsendet. Husmodern, genom vars händer tre fjärdedelar av mannens inkomst går, har genom århundraden lärt sig hushållandets konst. Det är på tiden att hon även i större områden än hemmets får visa vad hon duger till.

Jämte denna nya sakliga och praktiska inställning, ha kvinnorna sedan gammalt kvar vilja till uppoffringar, medkänsla med de svaga och misshandlade, entusiasmen för den stora "Saken". Tänk på ryska revolutionens kvinnor, på de tyska fredskvinnorna, på Lucie de Jardin i Belgien, på våra egna Kata Dahlström, Elsa Brändström.

Med dessa förutsättningar har man rätt att hoppas något av

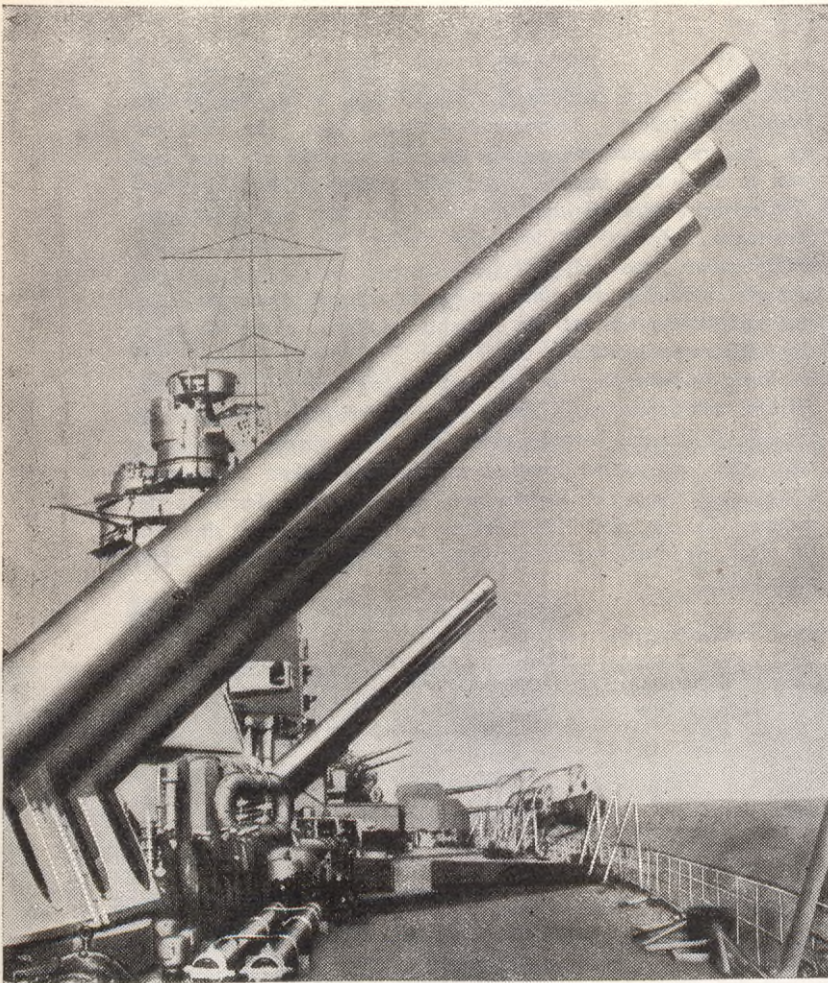
kvinnorna just nu. Den kände författaren av bl. a. "den blodiga krigsinternationalen", Lehmann-Russbültdt, säger i sin sista bok om "fredens revolution" ungefär så: Från tre håll har man hoppats en avgörande insats i fredsverket: från kyrkorna, arbetarvärlden och kvinnovärlden. Kyrkorna ha visat sig oförmögna. Arbetarnas international har gått sönder. Nu återstår endast kvinnorna att hoppas på.

Det går en flodvåg av entusiasm genom arbetarekvinnornas leder just nu. Antalet intresserade och aktiva kvinnor växer för varje dag. Mödrarna ha börjat vakna även i Sverige. Det krig som de förut undgått, har nu kommit oss nära genom en av sina följder, arbetslösheten. I en tid, då skickelsedigra avgöranden förestå, gå arbetets kvinnor att samman med sina manliga kamrater göra en samlad insats i socialismens tecken. Den nya tidens klarsynta och logiska mödrar i alla länder sluta sig samman för att med hela kraften av sin entusiasm, sin vilja till offer, sin duglighet bereda vägen fram mot fredens och rättvisans tid.

Skånedistriktets styrelse samlad. Fr. v. till h.: Signe Höjer, Malmö, Anna Hansson, Trälleborg, Blenda Björk, Tomelilla, Alma Lindahl, Lund, Wanda Hedenby, Malmö, Ulrika Henricksén, ordf., Malmö samt Ety Eriksson, Ängelholm.

KVINNODAGEN

Jättekanoner på slagskepp.

AV ELIN VÄGNER

En husmor sitter ensam hemma och skrapar grönsaker till middag. Det faller henne in att knäppa på radion, och när hon lyssnat ett ögonblick, får hon klart för sig att det är fråga om en sån där luftskyddsövning, som de talar så mycket om nu för tiden. Hon tänker stänga av, men möts plötsligt av något som liknar ett kommando, riktat rakt mot henne själv. Ja, nu hör hon också sitt kvarter nämnas och får besked att hon ska lämna vad hon har för händer och ge sig av till gatan den och den för att i ett där befintligt skyddsrum lära sig vad en husmor behöver veta, den dag då det regnar eld och svavel på allvar.

Det är en stor dag, en riktig kvinnodag i kvarteret, alla grannfruarna ha församlats, de få öva sig i att sätta på och bära gasmask, att ligga tysta och orörliga på källargolvet och andas stilla för att spara syre. Ty visserligen förser den hemlighetsfulla ändamålsenligheten i universum oss med syre i överflöd men eftersom människorna göra allt för att upphäva denna ändamålsenlighet, så ...

Familjen får kanske ingen grönsoppa den dagen, men så har mor i stället avancerat till gasmasksoldat och blivit fotograferad för pressen.

Detta är inte något påhitt, någon elak saga, många husmödrar på kontinenten ha redan varit med om en sådan dag. Och vi här uppe i Sverige veta inte vad vi kunna få vara med om i den vägen.

Vår generation, som skall bära kris och arbetslöshet, ska dessutom tvingas att ställa in oss på gaskrig. Den pågående propagandan som är officiell och halvofficiell vågar gå så långt i oförskämthet mot oss som att ge oss denna framtidsutsikt att räkna med mitt i framtidens osäkerhet.

Ja, man kan kalla det oförskämt, ty folkledare som icke veta bättre mål än gaskrig att klara av krisen och spänningen mellan folken, de skulle erkänna sin inkompetens och försvinna med en ursäkt från arenan.

När vår nuvarande regering tillsatte en kommission för att utreda möjligheten av att förstatta vapenindustrin, tyckte vi ju alla att det var en åtgärd i rätt riktning. Men klände det inte samtidigt till om hjärtat på oss, när vi därigenom erinrades om den svaghet och hjälplöshet hos folken som den privata rustningsindustrin fortfarande lever på 14 år efter fredsslutet? Amerikanska rustningsfirmor blevo överbevisade om att ha haft betalade agenter i avrustningskommissionen för att främja sina syften och de få ändå fortsätta att leva och verka! Engelska vapenfirmor annonsera sina varor i tyska tidningar nu när konjunkturen äro fina i detta land, och endast några pacifister förarga sig däröver. Och alla veta att den industrien har sitt finger med i spelet när kvinnorna på kontinenten nu skola gasdisciplineras, men kvinnorna springa ändå — inte alla men allt för många — hemifrån till denna absurda sysselsättning.

När man tänker på alla missbruk, som bedrivits med kvinnor genom historien: misshandel av kropp och själ, slavhandel, stympning och småflicksmoral, så är det som om ändå ingenting ginge upp mot fräckheten att lura kvinnorna i detta spektakel. Man talade så mycket förr i världen om en kvinnas ära och plikten att värda den. Men kan man tänka sig något som vore mera okyskt och ärelöst än om kvinnorna utan protest och utan eftertanke skulle finna sig i att vara med om förberedelserna till kommande gaskrig? För det första därför att vi icke ha rätt att finna oss utan protester i sådana utsikter, för det andra därför att vi med någon eftertanke borde kunna räkna ut att det är en hemsk komedi man vill ha oss att spela med i. Ty skydd mot luftanfall kan icke beredas mer än en ringa del av en storstads befolkning, och dessa som möjligen räddats undan den första döden möta ju blott den andra döden eller vad som är än värre, då de krypa upp ur sina skyddsrum till en förbränd och likbeströdd värld. Mot detta vansinne finge kvinnorna äntligen möjlighet att reagera i den stund man började dra in dem däri. De äro ombedda att vara med och kunna därför säga nej.

Nej och åter nej, måste de säga, vi vägra att låna oss till förberedelser för giftgaskrig, vi vägra att acceptera det så kallade

Friluftsovningar med gasmasker i Tyskland.

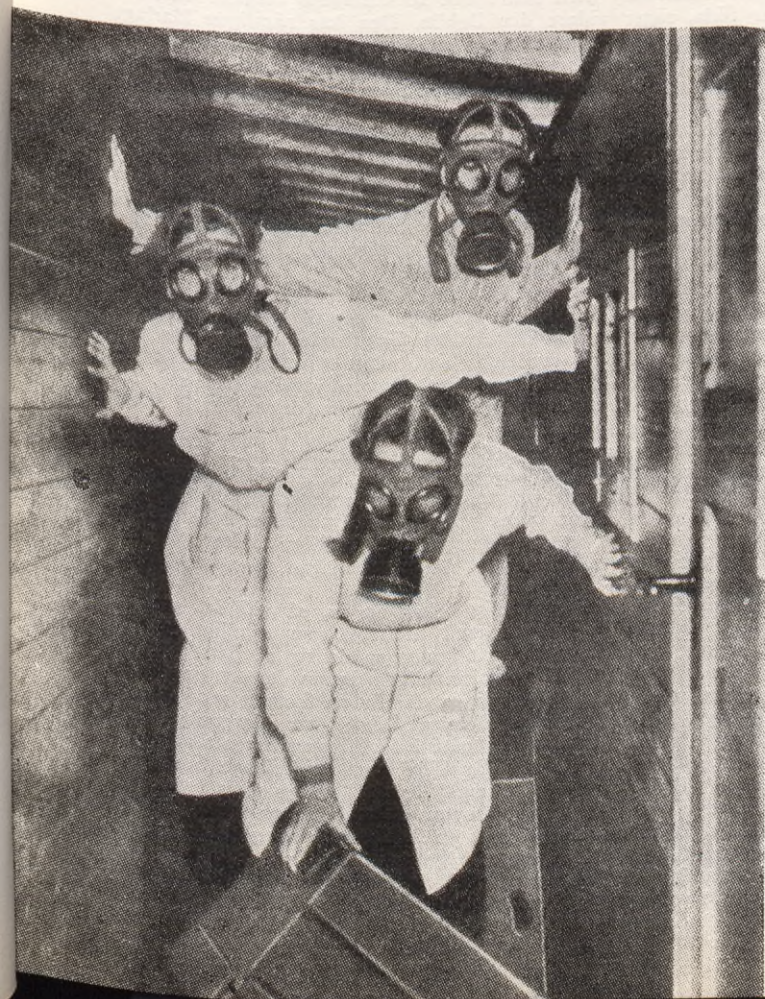
skydd ni vill ge oss! En sådan internationell deklaration finns för övrigt redan utarbetad, och Fred och Frihet är igång med att göra propaganda för den i alla länder. Denna vägran kunde göra mycken effekt om den komme över regeringarna från massor av kvinnor. Men det är inte nog att deklarerat skriftligt och muntligt. Nu måste handlingen följa på deklARATIONEN, då man ställes på prov.

Säg nu inte att kvinnorna varken kunna eller våga något. Tänk på kolgruvarbetarnas hustrur i Illinois som förra hösten togo affärerna i sina händer, när arbetarledarna ville förmå sitt folk att gå med på hårda lönesänkningar utan minskning i arbetstid! De jagade iväg dessa arbetarledare, de fingo sina män att gå ut ur den fackförening som förde en sådan politik, och eggade dem till motstånd och hjälpte dem till seger, efter vad amerikanska tidningar vet att berätta.

Och tänk på hur befolkningen i Reims uppförde sig, när den för icke länge sen beordrades till att samverka med militären vid ett fingerat anfall! I stället för att hålla mörkt och tyst i hela stan som befallt var och krypa ner i sina skyddsrum, tände Reimsborna eldar på torgen, flockade sig på gatorna eller sjöngo. Med den påföljd att luftmanövern till slut måste ges upp, den kunde helt enkelt inte genomföras med detta sabotage. Man beundrar denna handling, allra helst när man besinnar att Reims blev skjutet i ruiner under världskriget och att dess sköna katedral härjades av eld. Som en enstaka protest mot den brottsliga dårskap man vill ha oss med i, förmår den inte så mycket, men om andra följa exemplet kan den få historisk betydelse.

Varje dag då kvinnorna lika kraftigt protesterar mot det luftskydd som hotar dem, blir en kvinnodag i ordets högsta mening. Tyskland ligger just nu under den vildaste luftskyddspropaganda. För att om möjligt sätta in ett förnuftigt motinflytande ha 30 olika föreningar bildat ett gemensamt antiluftskyddsutskott. Situationen är icke så laddad hos oss och riskerna icke på samma sätt överhängande.

Men saken angår oss, denna nya smitta smyger som en influensa över världen, och de svenska socialdemokratiska kvinnorna gjorde klokt i att sätta sig in i denna nya fara och söka förbindelse med likasinnade i andra länder för att gemensamt bekämpa den.

Deltagarna i gasmaskövningen i en med gas uppfyllt tråkällare tränas i att övervinna hinder.

KVINNANS NÄRINGSBEHOV

En 25-årig kvinna, som väger 65 kg och är 160 cm lång, behöver vid lättare hushållsarbete:

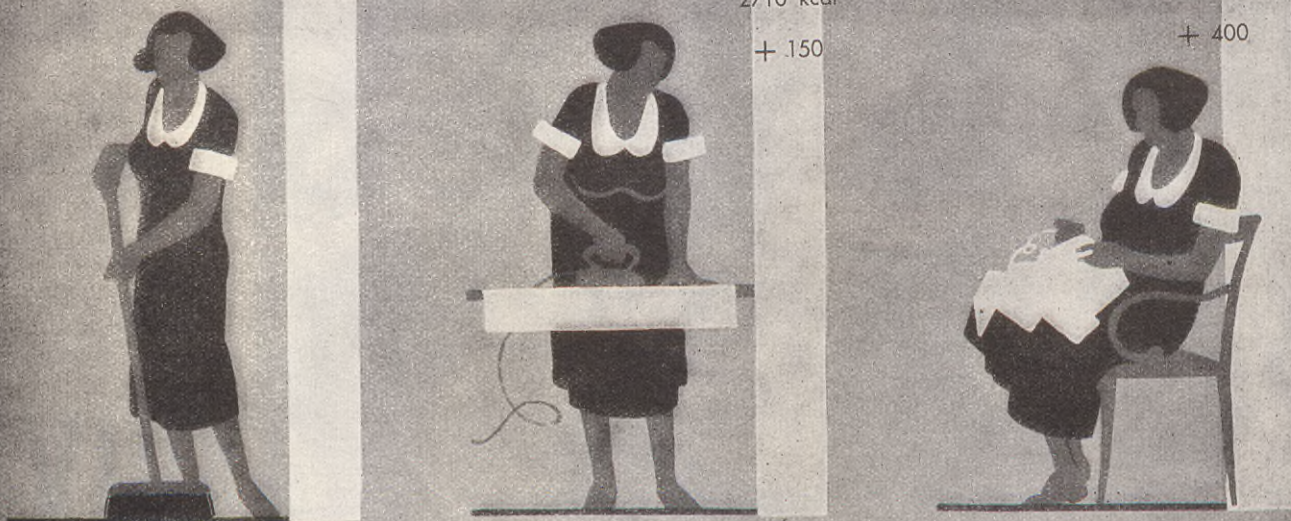
i vanliga fall
2560 kcal

under första månaderna
av havandeskapet
2710 kcal

under senare delen av
havandeskapet
3800 kcal

+ 150

+ 400

Det ökade näringsbehovet är mindre än man föreställer sig. För första hälften av graviditeten är det 150 kcal eller lika mycket näring, som det finns i $\frac{1}{4}$ l mjölk. Senare ökas näringsbehovet med 400 kcal. Denna ökning kan tillfredsställas med $\frac{3}{4}$ l mjölk.

Husmödrarna — framtidens kemister

Morgonbris har redan i samband med sin fruktpropaganda i numren för detta året uppehållit sig vid de moderna strävandena för uppnåendet av en föda för människorna, som ur näringsfysiologisk synpunkt är rätt sammansatt och beredd. Den moderna människan vet, att vill hon hålla sig spänstig och ung och njuta av de fördelar en god hälsa medför, så måste hon framförallt föra en ändamålsenlig diet. Många viktiga kemiska upptäckter under de senaste åren ha dessutom stimulerat detta intresse, framförallt vitaminforskningen. För husmödrarna betyder detta ingenting mer eller mindre än en revolution på deras arbetsområde. Kokböckerna, som dikterats främst av instinkt och smak, äro ej längre tillförlitliga. Den nya dieten kräver av husmödrarna ett helt nytt kunnande. De skola hädanefter veta varför de egentligen sätta till t. ex. socker eller fett vid anrättandet av en middag. Bonden utväljer efter vetenskapliga insikter födan för sin djuruppsättning, men vilka hänsyn tar han utöver de ekonomiska när det blir fråga om födan till hans dräng. Stora forskningsinstitut stå honom ständigt till tjänst med rön och iakttagelser om utfodringen av korna och hästarna, erinrar fil. lic. Iwan Bohlin, under ett samspråk med Morgonbris intervjuare, men ett land som Sverige, vilket annars anses stå högt i kulturellt avseende, har inget motsvarande forskningsinstitut när det gäller mänsklig föda. Det ser nästan ut som om människan i detta fria samhälle i alla fall betydde mindre än boskapen — ett förhållande, som det borde vara husmödrarna angeläget att få hävt. Jag önskade nyligen göra mig underrättad om ett visst nytt tyskt konserveringsmedel. Praktiken har visat det vara utmärkt för sitt ändamål. Nu var emellertid också frågan i vad mån det var skadligt för människokroppen. Men här i landet stod det inte att få en sådan upplysning, — ett bland de många tillfällen då saknaden av ett livsmedelslaboratorium gjort sig påmind. En utländsk fabrik kan alltså bara sätta upp en agentur här hos oss och genom stark reklam locka oss att använda en vara, vars halt vi aldrig äro i tillfälle att rätt pröva. Vi borde kunna kräva att analyser sattes ut på allt vad som hör födan till — på samma sätt som t. ex. brösttablettaskarna. Kooperativa förbundet har glädjande nog börjat gå i spetsen för denna ordning och har numera analyser på sina margarinpaket. Men för att dessa skola vara till äsyftad nytta måste husmödrarna skaffa sig fackinsikter, som motsvarar ingenjörens, byggmästarens. Det går inte längre an att de inte veta vad som egentligen händer när de steka och baka. Som alla andra yrkesutövare måste de utbildas sig i sitt yrke, så att de verkligen bemästra det material, de ha att handskas med och inte som nu äro slaviskt bundna av recept. Den kvinnliga kemisten däremot behöver inte bli handfallen om hon oförhoppandes placeras i ett kök utan att tidigare ens tagit i en stekpanna. Hon vet som chauffören hur maskinen är sammansatt och vad den kräver för att kunna fungera effektivt. — Men är instinkten inte en god vägledare vid vårt val av diet? — I vissa fall leder instinkten rätt, men långt ifrån alltid och oftast just inte i de viktigaste fallen. Då för den snarare män-

niskorna vilse. Det har således påståtts att en kroppsarbetare ovillkorligen behöver kött och fläsk, men däremot är något som gröt inte mat för en stor stark karl. Det är emellertid just vad det är. Vi ha här varit ute för ett självbedrägeri, där smaken varit utslagsgivande.

En skiva ost om dagen kan motsvara vårt behov av kött — och osten är både billig, lättsmält och dessutom nyttigare än kött, alldenstund den inte innehåller giktalstrande ämnen som kött. Det föreligger också ett annat synnerligen viktigt skäl för att göra bekantskap med den nyare forskningens resultat rörande vår föda, säger vidare dr Bohlin. Den har nämligen klarlagt att det ingalunda alltid är de dyraste matvarorna, som äro de ur närings- och hälsosynpunkt värdefullaste, utan att det ofta förhåller sig tvärtom. Icke minst i tider som de nuvarande, då det gäller att få mesta möjliga valuta för pengarna, är det knappast försvarligt att underlåta att skaffa kunskap om möjligheten att nedbringa utgifterna för födan och likväl få den både hälsosammare och mera närande.

Ett exempel på hur man hittills i berörda hänseende huggit i sten är sockret. Det har således varit vanligt att fattiga familjer först och främst inskränkt på sitt sockerinköp. I själva verket kan man inte få ett billigare livsmedel.

Doktor Bohlin visar upp en rad fördomar och felaktiga föreställningar, som hittills och allttjämt ligger till grund för människornas diet. Det är ett oerhört fångslande kapitel, som när husmödrarna väl få ta del av det, utan tvivel skall väcka ny anda till liv hos dem, vidga deras perspektiv, föranleda en omgestaltning av deras kök till intressanta laboratorier, där de skola kunna tävla om nyupptäckter.

Doktor Bohlin har i beredskap en vägledning till denna nya husmodersvärld — en i hög grad lärörisk och stimulerande bok, som betitlas Vår föda och torde sakna sin motsvarighet i världen. Bokverket börjar under mars månad utkomma från Tidens förlag i form av 15 rikt illustrerade 32-sidiga häften till det billiga priset av 1 krona. Se, närmare bilagan, som medföljer detta nummer av Morgonbris.

Men hur intressant och rolig boken än är, så vill det ganska mycket till för en husmor med hemmet, som ständigt pockar på hennes uppmärksamhet, att kunna samla sig så pass att hon inte endast läser boken utan verkligen ägnar den ett ingående studium, som kan bli grundläggande för en fortsatt modern utbildning i härovan omtalad riktning. Därför har Morgonbris tillsammans med Tidens förlag gått i författning om att anordna korrespondenscirklar med "Vår föda" som studieämne. Sammanlut är alltså i cirklar och anmäl dem till Morgonbris redaktion — även cirkelmedlemmarnas namn. Den flitigaste cirkel får i pris ett "Bord, duka dig!" som en festlig avslutning på de trägna studierna. Detta hur långt i obygdens cirkeln än är belägen. Om förhållandena så tillåta lovar doktor Bohlin att förhöja festen med sin närvaro och en föreläsning. Husmödrar, alltså till verket! Bli framtidens kökskemister!

Verktyget

Apelsinen och rätt konservering av frukt och bär

Professor Göthlin i Uppsala uttalar sig för Morgonbris.

Med anledning av den förutvarande fruktutställningen och den förestående apelsinveckan har Morgonbris vänt sig till professor Göthlin i Uppsala, vilken som bekant gjort omfattande undersökningar om den svenska fruktens vitaminhalt och upfunnit nya konserveringsmetoder, avsedda att bevara de viktiga C-vitaminerna.

Vi frågar först professorn om apelsinens betydelse.

Apelsinen jämte citronen, säger professorn, är den viktigaste av våra sydfruktur under den tid när vår kost är som fattigast på vitaminhalt. Apelsinen innehåller också alla kända vitaminer utom antirakitis (D-)vitaminerna.

Det är ett misstag att tro att man vinner något på att köpa billiga apelsiner. Jag har gjort undersökningar på skolbarn, som jag utspisade med både billiga och dyra apelsiner och jag fann att för samma pris fick man mera saftmängd ur de dyra apelsinerna än ur de billiga. Och det är ju saften som innehåller vitaminerna. Här gäller satsen att den som är fattig får köpa dyrt.

Vad beträffar konservering av apelsiner så vill jag framhålla att apelsinen helst (C-)vitaminerna bevaras, endast genom att tillsätta benzoesyra och natrium. Gula apelsiner är bättre till konservering än röda. En fördel är att man inte behöver använda en droppe vatten. Någon kokning får naturligtvis inte förekomma och det behövs inte heller. Jag har här apelsinsaft, säger professorn, och visar en liten flaska, som konserverades på detta sätt våren 1932. Den avsmakades nyligen och befanns vara alldeles utmärkt.

Nu har vi kommit in på professorns berömda konserveringsmetoder, vilka som bekant går ut på att konservera bär och frukter utan kokning så att C-vitaminerna bevaras. Han uttrycker en förhoppning att vi skall kunna tillvarata våra egna frukt- och bärtillgångar i allt större skala. Kan deras vitaminer då ersätta apelsinernas? frågar vi.

Det kan jag ännu inte uttala mig om, svarar professorn. Äpplena är den viktigaste frukten härvidlag. För närvarande pågår undersökningar angående våra svenska äpplens vitaminhalt. Först när denna undersökning är slutförd kan man avgöra i vad mån man kan bygga vår C-vitaminförsörjning under vintern på äpplen. Varken

Vackra händer BETYDA LYCKA

VÅRDA DEM SÅ ATT NI EJ

BEHÖVER DÖLJA DEM

Ni är skyldig Er själv att vårda Edra händer. De observeras mera än Ni tror. En välskött hand tyder på förfining under det att en vanvårdad är slarv. Börja därför redan i dag med Gahns Maniol, specialcrëmen för händernas vård. Ingnid händerna efter tvättning med Maniol och massera uppifrån och nedåt tills crëmen helt absorberats av hudvävnaderna. Lagg märke till, hur lena och mjuka händerna bli. Ni behöver icke frukta varken hushållsarbete eller annat, som har rykte om sig att förstöra händerna. Med Gahns Maniol hållas händerna alltid lika bedårande vackra.

Maniol
händernas beskyddare

Smörgåsbrödet

UPLANDSKUBBEN

har vunnit ständigt ökad efterfrågan på grund av sina förträffliga egenskaper. Hälsosamt, näringsrikt och hållbart bevarar det sin goda smak till sista skivan.

UPLANDSKUBBEN A.-B.
Stockholm - K. 353 70 o. K. 353 80

Obs! Undvik efterapningar —
begär Uplandskubben.

päron eller plommon är av någon större betydelse i fråga om vitaminhalten.

Men hur värdefulla våra svenska äpplen än kan visa sig vara och hur mycket man än ökar fruktodlingen, så måste man dock alltid räkna med dåliga fruktår, varför det aldrig torde bli möjligt att bygga hela vår vitaminförsörjning under vintern på svenska äpplen. Därför måste vi försöka att på ett mycket bättre sätt än förut tillvarata de rika naturliga tillgångar vi har i våra inhemska vilda och odlade bär. En hög halt av C-vitamin har smultron, jordgubbar, krusbär, vinbär, hallon, hjortron och nypon. Saften av svarta vinbär har till och med enligt de senaste undersökningarna visat sig ha en högre C-vitaminhalt än apelsinsaft.

Konserverar man de svenska bären enligt den ovannämnda metoden genom råsaftning och råsyltning, så bibehålles C-vitaminerna. Råkonservering borde ingå överallt i skolköksundervisningen på landsbygden. En olägenhet är ju att denna saft ej kan lagas utan vatten varför koncentrationen minskas. Men saften och sylten håller sig utmärkt på detta sätt. För övrigt kommer jag att till sommaren ge ut en ny upplaga av min broschyr om råkonservering.

veringen som jag utarbetat i samband med en skolkökslärarinna. Där har vi kunnat precisera doserna av benzoesytrat natron bättre och i regel kunnat minska dem.

En sak skulle jag vilja framhålla, säger professorn. I fråga om saftens klarhet har våra husmödrar alldeles för höga fordringar. Det är ju visserligen estetiskt tilltalande med en klar saft men man köper klarheten på bekostnad av en massa värdefulla ämnen som silas bort. Att man är så angelägen om klar saft torde gå tillbaka på vinberedningen som är äldre än saftberedningen. Grumligt vin är dåligt men grumlig saft behöver ej vara det, tvärtom. Den innehåller värdefulla ämnen som man ej bör förkasta.

Ja, den här saften bereddes 1929 och har stått sen dess, säger professorn. Så framhåll för de svenska husmödrarna att grumlig saft inte är dålig utan att fordran på att saften skall vara klar är rent snobberi. Det är en fördom som bör bortarbetas.

Vad beträffar att konservera frukterna helt har det hittills endast lyckats med äppler. Jag har visserligen lyckats att genom en invecklad metod bevara krusbär till ju men olyckan är att bären under förvarir-

— hälsosamt,
fritt från
bismak.

gen andas och som material för andningsprocessen konsumerar sitt eget socker var för de förlorar betydligt i smak efter några månaders förvaring.

Nå och dei torkade frukten? frågar vi. — Ur vitaminsynpunkt spelar den torkade frukten ingen roll då vitaminerna förstöras genom torkningen. Däremot kan det ju vara en behövlig omväxling i kosten i vissa trakter.

Vad anser professorn om frukttullarna, frågar vi till slut.

Ja, i nuvarande läge anser jag ju tullfrihet på apelsiner vara nödvändig, svarar professorn, för att kunna tillfredsställa vårt folks vitaminbehov. Även äpplen bör än så länge vara tullfria. Däremot anser jag att man gott kan lägga tull på päron och andra sådana föga vitaminhaltiga frukter, som huvudsakligen är njutningsmedel, ehuru frukten även som njutningsmedel spelar en viss roll, då enligt min tanke den som från början vant sig vid fruktsafter ej så lätt hemfaller till alkoholismissbruk. Men då har vi ju svenska fruktsafter.

Slutmålet anser jag emellertid vara att vi ska stå på egna ben och vara fullt självförsörjande i fråga om C-vitaminer även på vintern, vilket torde kunna ske i en framtid enligt de riktlinjer jag uppdragit. Men dit är det ju ännu en rundlig tid och till dess får vi nog vara tacksamma för de utländska frukterna.

B. L.

Kaffebordet ersättes med fruktbord på kvinnoklubbarnas samkväm. En förändring som säges vara en direkt följd av Morgonbris' fruktpropaganda. Bild: Solnaklubben

Skogens ättika

finner genom sin mil-
da och goda smak
allt flera vänner

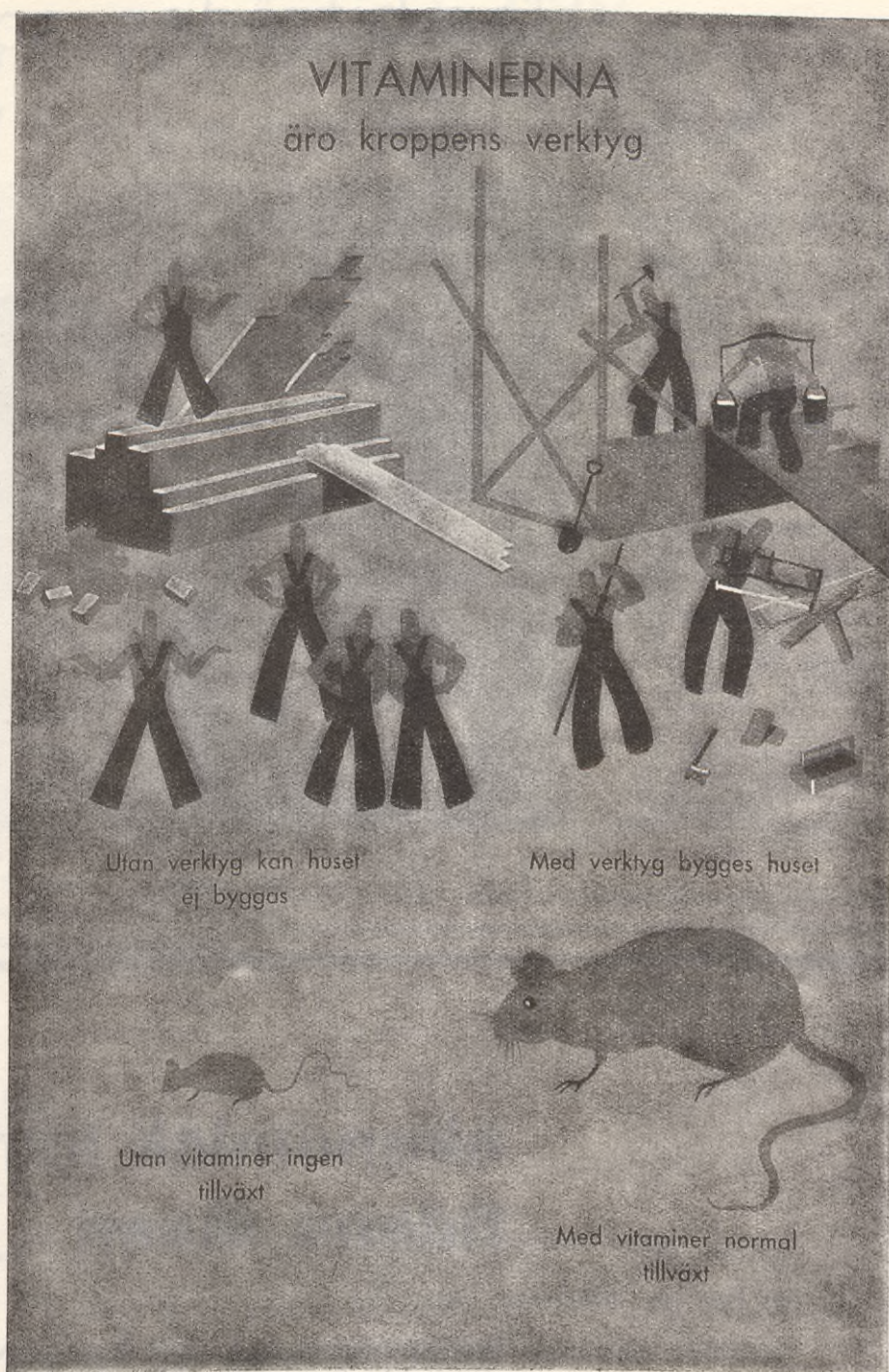
i svenska hem

SKOGENS KOLAKTIEBOLAG, ROLLNÄS.

Ät
vitaminer!

Ät
apelsiner!

Vidstående bild är hämtad ur ett på Tidens förlag utkommande bokverk VÅR FÖDA, ett utomordentligt värdefullt arbete, det första i sitt slag i vårt land. Bokens författare, D:R IWAN BOLIN säger om apelsinens värde:

Apelsinerna höra till våra C-vitaminrikaste frukter. **Nu** på våren äro de **oumbärliga**. De hjälpa oss att säkerställa vårt vitaminbehov och vår hälsa.

Hembiträden som ha roligt

Den som är pessimistisk angående hembiträdenas eget intresse för att organisera sig kan tröstas med exempel från Malmö. Sällan har en 100-hövdad skara visat mera entusiasm än den nya föreningen vid starten där. Vid val av interimstyrelse, som eljest brukar föregås av ett trugande och övertalande, sträcktes ett 20-tal händer i luften: Vi vill vara med! Och efter några månaders arbete har denna glada vilja visst ej mattats av, tvärtom. "Vi har sällan haft så roligt som när vi nu få diskutera våra förhållanden, och ordna för föreningen." Föreningen bildades i höstas på initiativ av Skånedistriktet och Malmöklubbarna och har ett hundratal medlemmar. Se här ett par av de duktiga styrelsemedlemmarna.

ekonomisk kunskap — tidens lösen

Nationalekonomi läses icke i skolorna. Men kännedom om de ekonomiska lagarna är nödvändig för varje man och kvinna som vill följa med sin tid. Våra korrespondenskurser i nationalekonomi och Sverges näringsliv ge ekonomisk kunskap i lätt-tillgänglig form. Kurserna — författade av professor G. Westin Silverstolpe — presenteras i broschyren »Ekonomiska studier», vilken sändes gratis på begäran.

kooperativa
studieavdelningen
Saltsjöbaden

*Värmeledningspannor
Plåtradiatorer
Varmvattenberedare*

*från Norrahammars
Bruk garantera hög-
sta kvalitet.*

Begär prospekt.

Norrahammars Bruk
Norrahammar

**Köp
Billigt**

**Köp Bra I
Privata Affärer**

Vera

Ett Utmärkt Margarin
0.55 pr 1/2 kg. pk.

Fridhems folkhögskola och lanthushållskola

Svalöf, börjar följande kurser för unga kvinnor 1 maj: 1. **Folkhögskola**,
Första och andra årskurserna. 2. **Lanthushållskola**.

Statsstipendier upp till 35 kronor i månaden i alla kurserna.

Prospekt och upplysningar genom Rektor O. Ekelund Tel. 20, Svalöf.

På varje bord

*Jämtlands
Mesost*

**SE PÅ
SLANTEN**

För hushållet betyder varje kronas utgift, att man omsätter en del av den inkomst, som familjens medlemmar haft. Ju fördelaktigare inköp ju bättre blir lönen för arbetet. Den som ser på slanten köper där goda varor erhållas till låga priser. Gör pengarna dryga —

k ö p k o o p e r a t i v t

De som voro med från början. (Forts. fr. sid. 17)

stodo henne. Hon var ivrigast att förfäktat att kvinnorna skulle göra sin insats i arbetet — aktivt arbete, föredrag, agitation, propaganda för fackföreningarna. Ingen var i hennes ögon kamrat och socialist som bara var ett nummer i medlemsmatrikeln.

Många av våra största sociala frågor: Utomäktenskapliga barns rätt, Steriliseringsfrågan, Moderskapsskydd m. fl. äro ursprungligen frågor som Elma Danielsson haft mod att föra fram offentligt — tala, kämpa och strida för — ensam och oförstörd i de flesta fall. Men hon såg sitt arbete som en kamp för framtiden — och vi andra som voro yngre lärde ju, ty de flesta av dessa frågor är nutidens verklighet i dag, tack vare att vi arbetat vidare. Så visar det sig att den tro och det hopp som buro upp våra äldre kamraters modiga insatser under tider som voro långt annorlunda än nu — inte varit förgäves. Det säger oss att vi måste arbeta vidare. Nu är det lättare, nu diskuteras de flesta sociala frågor fritt och öppet.

Med sund skånsk självkänsla, (som ju påstås vara ett nationellt lyte) vågar jag förutspå att Skånedistriktets arbete allt framgent kommer att bäras upp av den samhörighetskänsla, som förmått göra vårt arbete till en levande verkande kraft i samhället. Till jubileumshögtiden sänder jag min djupt kända tacksamhet för de år jag fått tjäna er, för rika, glada upplevelser, för otvungen, mänsklig kamratanda. Må dessa goda traditioner alltid sätta sin prägel på distriktets arbete.

Eder Maja BJÖRKMAN

Grannlåtskvinnor. (Forts. fr. sid. 23)

efter bjäfs och onödiga grannlåter, skulle det kanske när allt kommer omkring verkligen vara ett uttryck för att kvinnan trots allt stannat kvar på ett stadium, som mannen lämnade för 100 år sedan, samma dag, som medvetandet om individens betydelse och uppgift i världen trängt ned i folket?

Är det kanske så, att kvinnan av i dag, trots all sin yttre säkerhet, kanske i grund och botten icke är övertygad om att hon verkligen betyder någonting?

Det vore skada, ty den som innerst inne tvekar, den kan aldrig helt fylla sin uppgift. Och mänskligheten har i sin nuvarande moraliska nöd ett behov av kvinnans glada offervillighet och storhet i lidandet, med ett ord: av kvinnans själ i utvecklingen som aldrig förr.

Om alla kvinnor fullt och helt förstode sin stora insats i den pågående utvecklingen, sin oumbärlighet för allt och alla, icke blott för en man och ett hem utan för hela mänsklighetens hemtrevnad på denna sköna jord, så skulle de hålla sig för goda att fortfarande gå klädda i bjäfs och grannlåt, som vi gjorde litet var i mänsklighetens barndom.

Eller är det kanske vi män som icke

förstå att denna oförnuftiga värld också har behov av kvinnans ändamålslösa spetsar, volanger, isättningar och allt vad det heter? I så fall kommer straffet för mitt hädiska tal över mina efterkommande, ty själv böjer jag mig alltid med glädje för det verkligt stora, evigt kvinnliga när jag känner dess andedräkt mot min kind.

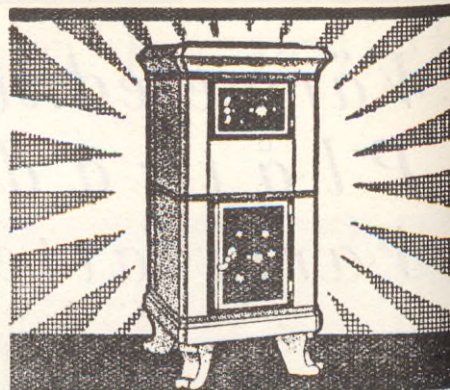
Bengt HALLBERG

Göranssons Gertrud. (Forts. fr. s. 18)

skjuts och kört efter en doktor, vilken vid sitt besök efterlämnade ett med ofantliga bokstäver skrivet intyg: Flyttning för närvarande livsfarlig.

Detta hade varit Göranssons första övning som samhällsreformator, och händelsen hade ej minst för den spekulativa delen av hans själ varit starkt väckande.

Men den närmaste följden blev en förtroligare bekantskap med Gertrud. Och bakom alla minnen han sen fått, och allt bry och alla spekulationer och allt bittert som Gertrud och han haft samman, låg som en bydamm i söndagsmorgonsken, minnet av dessa dagar och allra innerst minnet av själva den morgon, då han fick Gertruds handslag på den nya framtiden. Det var på den stora stenen mellan hyllebuskarna vid den ganska stora dammen som låg i herrgårdsbyn. Själva detta faktum mindes han ju alltid, och jag skulle

Elda ekonomiskt!

Använd

HANDÖLS Täljstenskaminer

Vacker prisvärd svensk kvalitetsvara

Föras av Eder leverantör

HANDÖLS NYA TÄLJSTENS, OCH VATTENKRAFTS AKTIEBOLAG

Birger Jarlsg. 33, Stockholm

kunna tro honom om att ha så samvetsgrant inpräglat allt, att han nog skulle kunna dra fram orden igen, det ena efter det andra, som de fallit den morgonen. Men längre än till orden skall man inte begära att komma, och jag tror att vännen Göransson mödar sig fåfängt, när han ibland står på sin bro och tittar efter den försvunna kvällssolen och hans ögon stå klara och troskyldiga och han utan tvivel lyssnar efter ett förgånget som tycks vilja bubbla upp igen.

Det var givetvis Gertrud som drivit på att de skulle till stan. Dit längtade hon. Där visste hon att arbetarna kämpade för sin frihet. Och en tur var det då, att Göransson verkligen hade en liten specialitet av fackskicklighet, som kunde användas, nämligen den enkla konsten att göra träskor, som han fått såsom barnalärdom av fadern, träskomannen. Träskor ville förstås ingen ha i stan, men kan man göra sådana, kan man göra tofflor, och när man har ärvt en gammal träskomans kärleksfulla sinne för det individuella i lynnen och fotknölar och lärt sig älska de mjuka ljuden av knivens arbete där inne och de finskurna spånen som ringla ut, och när man därjämte ger sig tusan på att rätt skall vara rätt, så vore det underligt om man inte skulle behålla en liten terräng för sitt lilla hantverk mitt i överflödet av fabrikenas masstillverkning.

Men en stor och ledande man blev Göransson aldrig. Liksom han hade sitt lilla fack för sig, blev han också i arbetarrörelsen en utsiding, och jag fruktar att det samlade intryck han hade av sin frihetskamp var det, att han ständigt känt sig pådriven. Alltid var där någon rak väg som Gertrud ville ha honom in på, men alltid blev han stående för att fundera vid allahanda sidostigar, som han nödvändigt först måste utforska. Icke tal om att Göransson någonsin skulle desertera från den ordnade styrkan, men inte kom han i täten på det viset. Och där var alltid Gertrud att finna. Nej, så stolt blev aldrig hans färd mer som den gången han körde fram med sin gödselvagn. Gott — sådant är livet. Göransson visste i alla fall att han hade en bra kvinna, och världen erbjöd ändå oändligt mycket att tänka över, när ju ingen kunde ta ifrån en privilegiet att tänka efter eget huvud.

FOLKET Liv-, brand-, bil-, ansvars-, olycksfalls-, m. fl. försäkringar

KOOPERATIONENS FÖRSÄKRINGSANSTALTER

Fonder och säkerheter
58 milj. Kr.

SAMARBETE

Ett Kvalitetsur

för högsta anspråk är vårt **herrfickur nr 123**. Äkta silver mod. cis. boett, ankar-gång 15 rubiner. Ett fulländat kvalitetsur

Pris kr. 45:—, avb. kr. 5:— pr mån. 2 års skriftlig garanti. Returrätt. Skriv i dag

BUFIKER: Stockholm: Birger Jarls gatan 38. Göteborg: Kungspassagen. Malmö: Amiralsgatan. Helsingborg: N Trädgårdsgatan.

A-B SVENSKA URDEPOTEN

Amiralsgatan 11, Malmö

Kvinnans gissel —

obegränsad barnökning

Barnbegränsning eller fosterfördrivning är titeln på en broschyr av Karin Adamsson, som behandlar motsättningen mellan sexuallivets och lagstiftarnas lagar. Litteratursats MB erhålles gratis mot insändande av 45 öre till vår sjukvårds- och skyddsmedelsaffär.

NILS ADAMSSON

JAKOBSGATAN 22 - STOCKHOLM

REN
PROFIL-

men...

är Er hy lika ren och oklanderlig? Eller visar den tendenser att åldras. I vilket fall som helst måste den vårdas och vårdas rationellt. Det inte minst viktiga är då tvålen. Tvålen måste vara sådan att den tillför huden närande, lätt absorberbara ämnen, varigenom huden förnyas och ständigt hålles frisk och spänstig. Allt detta gör YvY-och tvålen, damernas speciella, av svenska hudspecialister rekommenderade skönhetsvål.

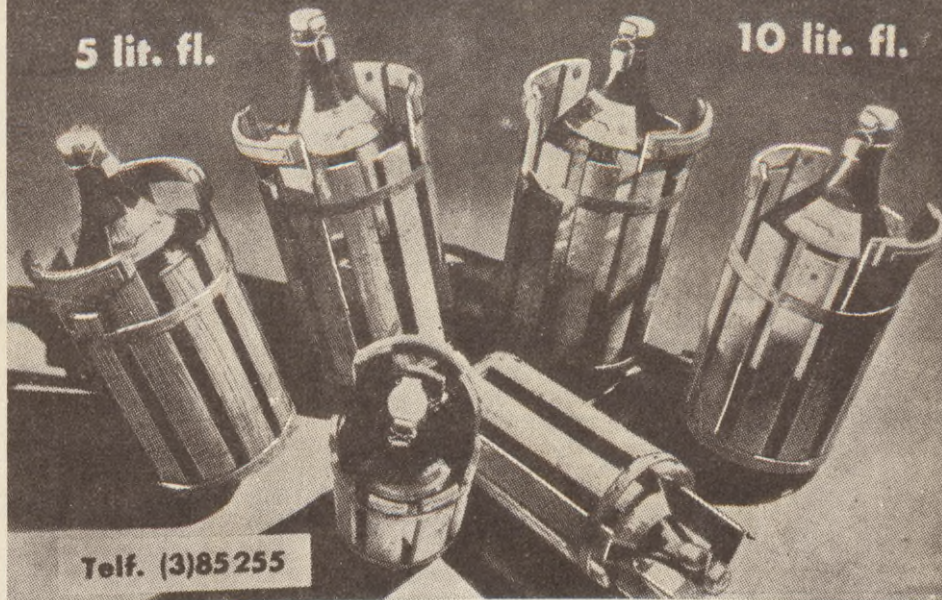
begär

GRÖNWALLS MÅLTIDSDRICKA

5 lit. fl.

10 lit. fl.

Telf. (3)85 255

Leanogin

Smärt, ung och graciös

genom användandet av Leanogin-Dragees efter Dr. R. Weiss.

För första gången har ett

Hormon-preparat

på vetenskaplig grund skaffats, vilket verksamt bekämpar orsaken till fetma.

Leanogin-Dragees innehålla just de nödvändiga hormoner och safter för **fetmans försvinnande** och körtlarnas förnyade funktion.

Allt överflödigt fett avlägsnas utan skadliga biverkningar och återger kroppen dess **ungdomliga fasthet**.

Gör ett försök. Pris Kr. 6:25 pr glas om 50 tabletter. Kr. 3:50 pr glas om 25 tabletter. Fås å alla apotek. Tillskriv general-representanten:

Hormo Farma,

Postbox 1178, Stockholm 16.

Hormo-Farma, Postb. 1178, Sthlm 16.

Var god sänd omg. mot postförsk.

..... st. glas med tabletter.

Namn:

Adress:

Postadr.:

Mor

HUSMÖDRAR

använd den evigt varande spiselsvärtan
Örnens Spiselsvart

Order om två tuber
sändes franko

När Ni svärtat och blankat Eder spis med Örnens Spiselsvart behöver Ni ej göra något åt Eder spis på ett helt kvartal. Spisen svärtar aldrig ifrån sig, när något kokar över spisen, sedan är denna lika fin som förr. Trasan blir ej svart utan kommer endast det som kokat över på spisen i trasan.

Efterfråga Örnens Spiselsvart hos Eder handlande eller rekvirera direkt från fabriken. Alla husmödrar skola prova Örnens Spiselsvart och sedan blir denna spiselsvärta den enda de vilja använda. Stora jättetuber för endast 1:25, räcker i flera år. Prova och döm. Efterfråga Örnens spiselsvart hos Edra handlande eller rekvirera direkt från

Tekniska Fabriken Örnem, Långgatan 64, Sundsvall

Tel.: 47 05

ÄT MER FRUKT
VID IMPORT GYNNA SVENSK SJÖFART
Johnson Linjen

BRÖDERNA LAGERSTRÖM, OFFSET